

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1970

ΑΡΙΘ. 8

ΠΕΡΙ ΘΕΙΑΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

ΣΤ'.

1. Ἡ ἀκολουθία τῶν συλλογισμῶν, τῶν εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα ἡμῶν ἐκτεθέντων, ὠδήγησε καὶ τὸν Μ. Βασίλειον εἰς τὴν ἀναζήτησιν λύσεως καὶ τοῦ σπουδαιότερου ζητήματος, τοῦ ποῖον προηγείται, ἡ Γνώσις ἢ ἡ Πίστις; Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν, ὁ σοφὸς Ἱεράρχης ἀναγκάζεται νὰ διακρίνῃ, ὡς ἀκριβῶς ἐν τῇ νεωτέρᾳ Φιλοσοφίᾳ γίνεται, τὴν μὲν Γνώσιν εἰς μεταφυσικὴν καὶ εἰς ἐμπειρικὴν. Ὁμοίως τὴν Πίστιν εἰς μεταφυσικὴν ἢ θρησκευτικὴν καὶ εἰς ἐμπειρικὴν. Ἐν τῇ ἐμπειρικῇ Γνώσει προηγείται ἡ ἐμπειρικὴ Πίστις. Ἄλλ' ἐν τῇ θρησκευτικῇ Πίστει προηγείται ἡ ἐμπειρικὴ Γνώσις. Πρῶτον διὰ τῆς ἐμπειρικῆς Γνώσεως ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται τὰ τοῦ Θεοῦ «ιδιώματα» ἢ «ἐνεργήματα». Ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης τῶν «ιδιωμάτων» τοῦ Θεοῦ, τῶν ἐν τῇ Φύσει καὶ αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκφαινομένων καὶ ἀποδεικνυμένων, δημιουργεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον βαθμιαίως ἡ Πίστις εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, εἶτα δ' ἀκολουθεῖ ἡ προσκύνησις καὶ ἡ λατρεία Αὐτοῦ, ζωοποιουμένη διὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς, τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πιστοῦ πλέον τέκνου τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὰ Μυστήρια καὶ τὰ λοιπὰ λατρευτικὰ καὶ ἁγιαστικά μέσα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

2. Ἴδου καὶ ἡ ὠραία ἐπιχειρηματολογία καὶ συλλογιστικὴ ἀκολουθία τοῦ σοφοῦ Ἱεράρχου διὰ τὸ ὑπ' ὄψιν ζήτημα: «Τί πρό-

τερον, ἡ Γνώσις, ἢ ἡ Πίστις; Ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι καθόλου μὲν ἐπὶ τῶν μαθημάτων Πίστις Γνώσεως προηγείται· ἐπὶ δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, κἂν λέγη τις προκατάρχειν τὴν Γνώσιν τῆς Πίστεως, οὐ διαφερόμεθα· Γνώσιν μέντοι τὴν τῇ ἀνθρωπίνῃ καταλήψει σύμμετρον. Ἐπι μὲν γὰρ τῶν μαθημάτων πιστεῦσαι δεῖ πρῶτον, ὅτι ἄλφα λέγεται, καὶ μαθόντα τοὺς χαρακτήρας καὶ τὴν ἐκφώνησιν, ὑστερον λαβεῖν καὶ τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν τῆς δυνάμεως τοῦ στοιχείου· ἐν δὲ τῇ περὶ Θεοῦ Πίστει, ἡ γεῖται μὲν ἡ ἐννοια περὶ τοῦ ὅτι ἔστι Θεός· ταύτην δὲ ἐκ τῶν δημιουργημάτων συνάγομεν. Σοφὸν γάρ, καὶ δυνατόν, καὶ ἀγαθόν, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ ἀόρατα ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως νοοῦντες ἐπιγινώσκομεν. Οὕτω δὴ καὶ Δεσπότην ἑαυτῶν Αὐτὸν καταδεχόμεθα. Ἐπειδὴ γὰρ παντὸς μὲν τοῦ κόσμου δημιουργὸς ὁ Θεός, μέρος δὲ κόσμου ἡμεῖς, καὶ ἡμῶν ἄρα δημιουργὸς ὁ Θεός. Ταύτη δὲ τῇ Γνώσει ἢ Πίστις ἀκολουθεῖ, καὶ τῇ τοιαύτῃ Πίστει ἢ προσκύνησις».

3. Μετὰ περισσῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ σαφηνείας, συντομίας καὶ ἀπλότητος ἐκθέτει νῦν ὁ Μ. Βασίλειος τὸ ὅλον, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, πρόβλημα τῆς «Γνωσιολογίας», παρέχων ἐν ὀλίγαις σειραῖς σαφῆ καὶ ἀναντίρρητον διάκρισιν τῆς ἐννοίας τῆς «Γνώσεως». Τὸ τῆς «Γνώσεως» ὄνομα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι πολύσημον καὶ ἡ

έννοια αὐτῆς εὐρυτάτη. Ὅθεν σφάλονται ὅσοι ἀπλῆν καὶ ἐνιαίαν τὴν Γνώσιν ἐκλαμβάνοντες, ἰδίᾳ ἐν τῇ μεταφυσικῇ ἢ θρησκευτικῇ τοῦ ὄρου σημασίᾳ, διὰ σοφισμάτων προσπαθοῦσι ν' ἀποδείξωσιν ἡμᾶς μὲν πλανωμένους, ἑαυτοὺς δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἔχομένους, ὅταν κηρύττωσι τὸ δυνατόν τῆς γνώσεως καὶ καταλήψεως τῆς «οὐσίας» τοῦ Θεοῦ. Δὲν προχωρεῖ βεβαίως ὁ Μ. Βασιλείος εἰς φαινομενολογικὰς θεωρίας, τὴν περὶ Γνώσεως χριστιανικὴν ἀντίληψιν ἐκτιθέμενος· οὐχ ἦττον διὰ σαφῶν ἐκ τῆς ἐμπειρίας παραδειγμάτων ἐπιζητεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι φύσει ὁ ἄνθρωπος καὶ γνωρίζει καὶ ἀγνοεῖ τὰ πράγματα, πολλῶν δὲ μᾶλλον τὰ ὑπεραισθητὰ καὶ μεταφυσικά, ὧν τὴν ἀντίληψιν ἐκ τῶν τῇ αἰσθήσει αὐτοῦ προσπιπτόντων ἐνεργημάτων τοῦ Θεοῦ προσκτᾶται. Π.χ. ἐάν τις ἐρωτήσῃ με, ἐάν γνωρίζω τί ἐστὶν ἄμμος, θ' ἀποκριθῶ βεβαίως ὅτι γνωρίζω. Πλὴν ἄλλ' ὅμως, ἐάν καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῆς ἀπαιτήσῃ, δὲν δύναμαι ἢ ἀρνητικῶς ν' ἀπαντήσω, τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἀγνοίαν μου δηλῶν. Ὁμοίως ἐάν τις ἐρωτήσῃ με, εἰ τὸν Τιμόθεον, φέρ' εἰπεῖν, γνωρίζω, θέλω ἀποκριθῆ ὅτι καὶ γνωρίζω καὶ ἀγνοῶ τὸν Τιμόθεον. Γνωρίζω μὲν τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ λοιπὰ ἰδιώματα· πλὴν ἄλλ' ὅμως ἀγνοῶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἐμὲ αὐτὸν θέλω ἀποκριθῆ. Καὶ γνωρίζω καὶ δὲν γνωρίζω τὸν ἑαυτόν μου. Γνωρίζω ποῖός τις εἶμαι, ἄλλ' ἀγνοῶ τὴν ἑμαυτοῦ οὐσίαν!

4. Πόσον ἀπλᾶ, πόσον σαφῆ, ἀλλὰ καὶ πόσον ἐναργῆ εἰς πειθῶ καὶ βεβαίωσιν εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Μ. Βασιλείου! Τίς δὲν θαυμάζει τὸ ὄντως θεῖον καὶ πεπνυμένον τοῦ σοφοῦ ἀνδρός; Μεγάλα φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ προβλήματα, ἀπασχολήσαντα καὶ ἀπασχολοῦντα τὰς εὐγενεστέρας καὶ μεγαλυτέρας διανοίας, ἐκτίθενται καὶ λύονται ἀπλῶς, ἀπερίττως καὶ ἐπιχαρίτως, ὥστε κατάπληξιν καὶ θαυμασμός νὰ καταλαμβάνῃ τὸν μελετητὴν τῶν θρησκευτικο-φιλοσοφικῶν σκέψεων τοῦ Μ. Βασιλείου! Μόνον ὁ ἐμβαθύνων εἰς τὴν ὑπέροχον σκέψιν τοῦ ἐνδόξου τούτου Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας δύναται προση-

κόντως νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὸν ἴδιον νὰ διατυπώσῃ τὰς ὑπερόχους αὐτοῦ σκέψεις ἐπὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος: «Νῦν δέ, ἐπειδὴ πολύσημὸν ἐστὶ τὸ τῆς Γνώσεως ὄνομα, οἱ καταπαίζοντες τῶν ἀκεραιότερων, καὶ ὁμοίως ἐπιδεικνύμενοι τοῖς παραδόξοις, ὡς οἱ ἐν τοῖς θεάτροις ἐν ταῖς πάντων ὄψεσι τὰς ψήφους κλέπτοντες, τῇ ἐρωτήσῃ τοῦ καθόλου τὸ πᾶν συναρπάζουσιν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ τῆς Γνώσεως ὄνομα ἐπὶ πολὺ διαβαίνει, καὶ γνωστὸν τί ἐστὶ, τὸ μὲν κατ' ἀριθμὸν, τὸ δὲ κατὰ μέγεθος, τὸ δὲ κατὰ δύναμιν, τὸ δὲ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως, τὸ δὲ κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως, τὸ δὲ κατ' οὐσίαν· οὗτοι, ἐν ἐρωτήματι τὸ ὅλον παραλαμβάνοντες, ἐὰν μὲν λάβωσι ἡμᾶς ὁμολογοῦντας ὅτι γινώσκουμεν, ἀπαιτοῦσιν ἡμῖν τῆς οὐσίας τὴν εἶδησιν· ἐὰν δὲ ἴδωσιν ἡμᾶς εὐλαβούμενους πρὸς τὴν ἀπόφασιν, περιτρέπουσιν ἡμῖν τῆς ἀσεβείας τὸ ὄνειδος!».

5. Καὶ συνεχίζει τὴν ὀραίαν καὶ πραγματι ἀξιοθαύμαστον ἐπιχειρηματολογίαν του, ἀναιρῶν μίαν πρὸς μίαν τὰς σοφιστικὰς ἀντιλογίας τῶν κακοτρόπων αἰρετικῶν: «Ἄλλ' ἡμεῖς εἰδέναι μὲν ὁμολογοῦμεν τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ, εἰδέναι δέ τι πάλιν ὁ ἐκφεύγει ἡμῶν τὴν κατάληψιν. Ὡς οὖν ἐάν με ἐρωτήσῃς, εἰ οἶδα τί ἐστὶν ἄμμος, κἂν ἀποκρίνωμαι, ὅτι ἐπίσταμαι, συκοφαντήσεις προδήλως, ἐὰν εὐθὺς καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῆς ἀπαιτήσῃς· διότι ἢ μὲν πρώτη σου ἐρώτησις πρὸς τὸ εἶδος ἔφερε τῆς ἄμμου, ἢ δὲ δευτέρα συκοφαντία περὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῆς περιετράπη. Ὁμοίον ἐστὶ τοῦτο τὸ σόφισμα τῶν λέγοντι· Οἶδας Τιμόθεον; Οὐκοῦν ἐὰν Τιμόθεον οἶδας, οἶδας αὐτοῦ καὶ τὴν φύσιν· ἀλλὰ μὴν ὁμολόγησας εἰδέναι Τιμόθεον, ἀπόδος τοίνυν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς Τιμοθέου φύσεως. Ἐγὼ δὲ καὶ οἶδα Τιμόθεον, καὶ οὐκ οἶδα· οὐ μὴν κατὰ ταυτόν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ. Οὐ γὰρ καθ' ὃ οἶδα, κατὰ τοῦτο καὶ οὐκ οἶδα· ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν οἶδα, κατ' ἄλλο δὲ ἀγνοῶ. Οἶδα μὲν γὰρ αὐτὸν κατὰ τὸν χαρακτήρα, καὶ τὰ λοιπὰ ἰδιώματα· ἀγνοῶ δὲ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν. Ἐπεὶ καὶ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ποιούμεθα ἀνάμνησιν τῆς ἀναστήλωσεως τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν πανηγυρίζομεν γενικώτερον τὴν νίκην καὶ τὸν θρίαμβον τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως ἐναντίον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, ἐωρτάσθη καὶ ἐφέτος διὰ πανηγυρικῆς Λειτουργίας εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν. Τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, συνιερουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Τὴν θείαν Λειτουργίαν παρηκολούθησαν ἡ Α.Ε. ὁ Ἀντιβασιλεὺς στρατηγὸς κ. Γ. Ζωϊτάκης, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν κ. Στ. Παττακός, οἱ Ὑπουργοὶ Δημοσίων Ἔργων κ. Παπαδημητρίου, Ἐργασίας κ. Βογιατζῆς, ὁ ἀναπληρωτὴς Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Ἀγαθαγγέλου, οἱ Ὑφυπουργοὶ Παιδείας κ. Σιώρης καὶ Συντονισμοῦ κ. Κοζώνης, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων στρατηγὸς κ. Ὁδ. Ἀγγελῆς, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Οἴκου τοῦ Ἀντιβασιλέως ἀντιστράτηγος κ. Ἀλεβίζος, οἱ ἀρχηγοὶ Στρατοῦ, Ναυτικοῦ, Ἀεροπορίας καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, ἅπασαι αἱ πολιτικαὶ καὶ δημοτικαὶ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι, καθὼς καὶ πλήθη εὐσεβῶν χριστιανῶν. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ξάνθης κ. Ἀντόνιος, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Ἀὐτὴ ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὐτὴ ἡ πίστις

τῶν Πατέρων, αὐτὴ ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὐτὴ ἡ πίστις τὴν Οἰκουμένην ἐστήριξεν».

Ἀδελφοί μου,

Κατὰ τὴν κυριώνυμον ταύτην ἡμέραν, ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία λαμπρῶς πανηγυρίζει τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν νίκην αὐτῆς κατὰ τῆς εἰκονομαχίας. Ἡ ἀναστήλωσις τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἐπὶ τῆς Ἀυτοκρατορίας Θεοδώρου (843), ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ Ἁγίου καὶ ὁμολογητοῦ Μεθοδίου, καθὼς καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787), ἡ ὁποία ἐκανόνισε τὸ θέμα τῆς τιμητικῆς τῶν εἰκόνων προσκυνήσεως, ὁρίσασα ὅτι «ἡ γὰρ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν», ἔθεσαν τέραμα εἰς τὴν περίοδον τῆς εἰκονομαχίας.

Αἱ εἰκόνες τοῦ Κυρίου, τῆς Θεομήτορος καὶ τῶν Ἁγίων διὰ τῆς θεώσεως αὐτῶν δίδουν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐλπίδα καὶ τῆς ἰδικῆς μας λυτρώσεως, διὰ δὲ τῶν προσβειῶν αὐτῶν (ὡς παρησίαν ἔχοντες πρὸς Κύριον) συμπαρίστανται εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ἡμῶν. Ἡ τῶν Ἁγίων εἰκόνων προσκύνησις δημιουργεῖ διὰ τὸν πιστὸν μυστικὴν ἀτμόσφαιραν περισυλλογῆς καὶ κατανώξεως καὶ ἐκούσιον προσανατολισμὸν εἰς τὸ σωτηριώδες τοῦ Κυρίου ἔργον.

Ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «Οἱ γὰρ Ἅγιοι καὶ ζῶντες πεπληρωμένοι ἦσαν Πνεύματος Ἁγίου καὶ τελετησάντων αὐτῶν, ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνεκφοιτήτως ἔνεστι καὶ ταῖς ψυ-

ἐμαυτὸν οὕτω τούτω τῷ λόγῳ καὶ οἶδα καὶ ἄγνοῶ. Οἶδα μὲν γὰρ ἐμαυτὸν ὅστις εἰμί· οὐκ οἶδα δέ, καθ' ὃ τὴν οὐσίαν μου ἄγνοῶ!»!

6. Ἡ σκέψις τοῦ μεγάλου τούτου Πατρὸς τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, διαυγῆς καὶ καθαρᾶ καθ' ἑαυτήν, ἐναργῆς δ' ἅμα καὶ ἀναντίρρητος, τέμνει ὡσεὶ δίστομος μάχαιρα τὸ λογικῶς ὀρθὸν ἀπὸ τοῦ παραλόγου, τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς καὶ διαχωρίζει τὰ ὄρια σαφῶς τῶν δύο ἐννοιῶν Πίστεως καὶ Γνώσεως, ὑποδεικνύει δ' ἅμα τῷ ἔχοντι ἀγαθὴν τὴν προαίρεσιν ἀναγνωρίσεως τοῦ ἀληθοῦς, ὅτι τὰ συναμφοτέρα, ἢ τε δλντ. Πίστις, ἅμα δὲ καὶ ἡ Γνώσις εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια εἶναι πεπερασμένη καὶ ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ ἐν τῇ

πληρότητί του τὸ ἄπειρον. Ὡς δὲ λέγει καὶ ὁ θεῖος τῶν Ἐθνῶν ἀπόστολος Παῦλος, «ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην» (Α΄ Κορ. 13,9). Τὸ ἐλλεῖπον τῆς γνώσεως ἀναπληροῖ ἡ Πίστις: «Νυνὶ δὲ μένει Πίστις, Ἐλπίς, Ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μεῖζων δὲ τούτων ἡ Ἀγάπη»!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

χαῖς καὶ τοῖς σώμασιν ἐν τοῖς τάφοις καὶ τοῖς χαρακτῆρσι καὶ ταῖς ἀγίαις εἰκόσιν αὐτῶν, οὐ κατ' οὐσίαν ἀλλὰ χάριτι καὶ ἐνεργείᾳ».

Ἡ σημασία τῆς ἀγιογραφίας, ὡργανωμένης ἐντὸς τῆς Θείας λατρείας, μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ δόγμα τῆς Ὁρθοδοξίας, εἶναι βαθύτατα Θεολογική. Τὸ λειτουργικὸν δὲ περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀποχωρίζεται ἢ Ὁρθόδοξος ἀγιογραφία, εἶναι τὸ βαθύτερον καὶ κυριώτερον αὐτῆς χαρακτηριστικόν, διότι δὲν ἀναπαριστᾷ ἀπλῶς τὰ θρησκευτικὰ θέματα, ἀλλὰ ἐκφράζει, μὲ τὸν πνευματικώτερον τρόπον, τὸν ὑπερβατικὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ, παραμένει δὲ ἐξεχούσης σημασίας στοιχεῖον τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως.

Ἄλλ' οἱ εἰκονομάχοι παρήλθον καὶ καλούμεθα σήμερον νὰ ἀγωνισθῶμεν κατὰ ἔτι φοβερωτέρων τῆς πίστεως ἐχθρῶν. Οὗτοι βάλλουν κατ' αὐτῆς ταύτης τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τοῦ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Αὐτοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου. Πρόκειται περὶ τῶν ποιικλωνύμων παλαιῶν καὶ συγχρόνων αἰρέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν φανερώς καὶ ἀφανῶς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἡ ἡμέρα δὲ αὕτη αἰσθητοποιεῖ καὶ ἐγγυᾶται τὴν νίκην τοῦ πνεύματος αὐτῆς ἐναντίον ὄλων τῶν αἱρετικῶν, οἱ ὁποῖοι λυμαινόμενοι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, προμαχοῦντες τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, οὐδέποτε ὑπέκυψαν εἰς τὸν πειρασμὸν τῶν ἀνθρωπίνων ἐπινοήσεων καὶ καινοτομιῶν. Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ κληρονομήσα ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, διεφυλάχθη ὑπὸ τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων. Ὡς λέγει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος: «κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν Πατέρων Ἀποστολικὴν πίστιν παρέδωκα, μηδὲν ἔξωθεν ἐπινοήσας, ἀλλ' ὅπερ ἔμαθον ἐνεχάραξα συμφώνως ταῖς Ἀγίαις Γραφαῖς».

Αὕτη διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους εἶναι ἡ ζωσα καὶ πάντοτε θρησκευοῦσα ἐμπειρία ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποῖαν καλεῖται νὰ κάμῃ προσωπικὸν του κτῆμα κάθε πιστός, ἀνεξαρτήτως τόπου καὶ ἐποχῆς, διότι δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς στατική-ὡς φρονοῦν πολλοὶ τῶν ἑτεροδόξων-ἀλλ' ὡς δυναμικὴ ἀξία. Διὰ νὰ αἰσθανθῇ ὁ Χριστιανὸς τὸ μυστήριον τῆς Θεολογίας, τὸ ὁποῖον ἀποκαλύπτουν τὰ πάγχρυσά στόματα τοῦ λόγου, οἱ θεοφόροι Πατέρες, καὶ διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο βίωμά του, ἀνάγκη νὰ βαδίσῃ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν ἐβάδισαν ἐκεῖνοι, διότι μόνον μετὰ βαθείας πίστεως καὶ μελέτης καὶ κόπου δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν τὴν ἀδαμαντίνην καὶ πάγκαλον Ὁρθοδοξίαν.

Διὰ τοῦτο τινὲς τῶν ἡμετέρων Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων εὐρίσκουν εὐλογοφανεῖς ἀφορμάς, διὰ νὰ ἀποδευθεθοῦν ἀπὸ τὰ «πεπαλαιωμένα», κατ' αὐτούς, πατερικὰ πρότυπα καὶ νὰ προσφύγουν εἰς νέα σχήματα ζωῆς καὶ τάξεως πραγμάτων, ὥστε νὰ «ἀναπροσαρμόζονται» καὶ νὰ «μετασχηματίζονται», παρασυρόμενοι ἀπὸ τὰς συγχρόνους ὀρθολογιστικὰς τάσεις. Οὗτοι λησμονοῦν ὅτι οἱ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες εἶναι τὰ ἀπαράμιλλα πρότυπα ἐλευθέρως ἄμα καὶ νηφαλίως τῶν θείων λόγων ἐρευνῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων καὶ οἱ σύγχρονοι πιστοὶ Θεολόγοι, καλλιερ-

γοῦντες τὰ Θεολογικὰ Γράμματα, ἀναδεικνύουν τὴν Θεολογίαν φωτοβόλον τῆς ἐπιστημονικῆς Ὁρθοδοξίας ἐστὶν, καθ' ὅσον «ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας».

Ἡ Ἐκκλησία ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύνата νὰ παραθεωρήσῃ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, τοὺς ἀγῶνας τῶν πατέρων καὶ διδασκάλων, οὐδὲ τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων καὶ τὸ κῆρος τῶν ἁγίων.

Ἐδοξάζετο, ὅτε ἐμάχετο ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐζήτησαν νὰ παραχαράξουν τὴν θείαν αὐτῆς ἀποστολήν καὶ νὰ ἀλλοιώσουν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δόγματα αὐτῆς. Συνεπῶς, οἱ ἀγῶνες τῆς Ὁρθοδοξίας, κατὰ τὸ πρόσφατον καὶ τὸ ἀπώτερον παρελθόν, προκαθορίζουν σαφῶς τὴν ἀποστολήν, τὴν ὁποῖαν καὶ σήμερον καλεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ αὕτη ἐναντι τῶν ἑτεροδόξων.

Τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἀνοχή, ἡ συγγνώμη καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἀνθρώπον. Διὰ τοῦτο ὡς *Ἡ ΜΙΑ, ΑΓΙΑ ΚΑΘΟΛΙΚΗ* καὶ *ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ* Ἐκκλησία, καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσφορᾶς τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, δέεται ὑπὲρ τῶν ἔξω τῆς μάνδρας αὐτῆς πλανωμένων: «Τοὺς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε, τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καὶ συναφον τῇ Ἁγίᾳ Σου Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ... Παῦσον τὰ σχίσματα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰς τῶν αἱρέσεων ἐπαναστάσεις ταχέως κατάλυσον, τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος».

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς πενίαν, παραμένει ἡ ἀλλή ἡ ἀγία, εἰς τὴν ὁποῖαν, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, θὰ ἐπανέλθουν μίαν ἡμέραν οἱ περὶ τὴν πίστιν ἀστοχῆσαντες. Διὰ τοῦτο ἀναμένει ἐν προσευχῇ καὶ δεήσει τὴν ἐπιστροφήν τῶν ἀπεισχυμένων ἑτεροδόξων, μὴ παραλείπουσα ὅπου δεῖ τὴν προβολὴν τῆς θεοδιδάκτου ὁμολογίας αὐτῆς.

Τονίζομεν ὁμως ὄλους ἰδιαίτερος, ὅτι τὰ ὄρια τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλήθειας εἶναι σαφῆ. Δὲν δύναται νὰ προδίδεται ἡ ἀλήθεια ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης, διότι διάλογος ἀγάπης μόνος, ἄνευ προηγουμένης συμφωνίας ἐπὶ τῆς δογματικῆς πίστεως, τῆς Ἐκκλησιολογίας καὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀσφαλῶς θὰ ἀποβῇ ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος.

Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν, ἄνευ τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως, θὰ ἀποδεικνύεται ὄραμα ἀπραγματοποιήτων, διότι δὲν ὑπάρχει μόνον διαφορὰ δογμάτων καὶ θεσμῶν, ἀλλὰ καὶ διαφορὰ ἱερᾶς ψυχολογίας αἰῶνων καὶ ἰδιαζόντων προσανατολισμῶν. Ἐπιπροσθέτως παρατηροῦμεν, ἐν Κυρίῳ κανχώμενοι, ὅτι ἐνῶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία βδελύσσεται τὰς καινοτομίας καὶ τὰς τῶν δογμάτων παραποιήσεις, παραλλήλως, σεβομένη τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, ἀπέφυγε καὶ ἀποφεύγει τοὺς βιαίους καὶ ἀναγκαστοὺς προσηλυτισμούς, ὡς διενερόντας τὸ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν χάσμα.

Παρακολουθοῦσα ὡσαύτως τὴν ἐξέλιξιν τῆς συγχρόνου καταστάσεως, δὲν παρίσταται ἀδιάφορος εἰς τὸ δράμα μιᾶς ἀνθρωπότητος, ἀποβαλλούσης, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὸν χαλινὸν τῆς ἠθικῆς καὶ παραπαιούσης

μεταξὺ ὀρθολογισμοῦ καὶ ἀκράτου ὕλισμοῦ, ἀλλὰ συμπιάσει μετὰ τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου, δέεται ἐκτενῶς καὶ ἐλπίζει ἀκραδάντως, ὅτι ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως θὰ ἐξαποστείλῃ τὴν Χάριν Του καὶ θὰ φωτίσῃ τὰς ψυχὰς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι πράγματι ἐπιζητοῦν νὰ εὑροῦν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας των.

Ὡς ἐκ γραπτῶν κειμένων ἑτεροδόξων διαπιστοῦμεν, μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ ἀποβλέπουν οὗτοι εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς θεματοφύλακα τῆς πίστεως καὶ καθηγιασμένην κιβωτὸν τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ὅπου δύνανται νὰ διασωθοῦν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τῆς ἀθεΐας.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν παρέλειψε νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὸν τρόπον κυρίως τῆς προσαρμογῆς τοῦ ποιμαντικοῦ καὶ ἱεραποστολικοῦ αὐτῆς ἔργου, εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ἐπέστη, φρονοῦμεν, ὁ καιρὸς, ὅπως ἠνωμένη ἀρρήκτως ἢ ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Ὁρθοδοξία, μὲ ἀνασυντασσομένης τὰς δυνάμεις αὐτῆς, προβάλῃ τοὺς ἀνεκτιμήτους πνευματικοὺς θησαυροὺς αὐτῆς, οἱ ὅποιοι ἐγκλείουν τὴν μεγάλην λυτρωτικὴν ἀλήθειαν, εἰς ἓνα κόσμον, ὁ ὅποιος ματαίως διὰ τοῦ συγκρητισμοῦ ἀναζητεῖ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ἐνότητα.

Τούτου ἕνεκα ἡ εὐθύνη τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν πληρώματος εἶναι ἀπροσμέτρητος ὡς πρὸς τὴν περιφρούρησιν καὶ προβολὴν τοῦ ἀτιμῆτου τῆς Ὁρθοδοξίας θησαυροῦ, τὸν ὅποιον ἀλώβητον καὶ ἀμόμητον ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς ἡ Ἐκκλησία τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ἐνθαρρυντικά πρὸς τοῦτο βήματα εἶναι αἱ κατὰ καιροὺς συγκαλούμεναι, πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Πανορθόδοξοι Διασκέψεις, τῆ συμμετοχῇ πασῶν τῶν Ὁρθόδοξων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ὅπου ὑπὸ καθαρῶς Ὁρθόδοξον πρῶμα ἐξετάζονται τὰ ἀπασχολοῦντα τὸν σύγχρονον πιστὸν ποικίλα προβλήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ κοινωνικὸν αὐτοῦ βίον, ἵνα κατόπιν καταλλήλου ἐπεξεργασίας, ἐνδελεχοῦς μελέτης καὶ βαθεΐας ἐρεῦνης, τεθῶσιν ὑπ' ὄψιν τῆς ἐν τῷ ἐγγυὲς μέλλοντι συγκληθησομένης Μεγάλῃς Πανορθόδοξου Συνόδου, τοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ πατροπαραδότου τούτου θεσμοῦ, εἰς τὸν ὅποιον κυρίως ὀφείλεται ὁ δογματικὸς καθορισμὸς, τὸ διοικητικὸν σύστημα καὶ γενικῶς ἡ ὅλη ὀργάνωσις, διαμόρφωσις, ἀκμὴ καὶ δόξα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι μετὰ τὴν ἀκαταγώνιστον τῆς Ὁρθοδοξίας δύναμιν, οἱ πατέρες ἡμῶν εἰς τὸ πρόσφατον παρελθὸν ἐλυτρώθησαν ἐκ τῆς μακραίωνος φοβερᾶς δουλείας των καὶ εἶδον τὴν κατηρειπωμένην καὶ καθηγιασμένην Ἑλλάδα καὶ πάλιν ἀναγεννωμένην καὶ λαμπρῶς ἀναπτυσσομένην.

Αὕτη, ἐπὶ τῶν ζοφερῶν τῆς δουλείας χρόνων, ἀπεδείχθη οὐ μόνον ὑπερτάτη πνευματικὴ, ἀλλὰ καὶ ὑπερτάτη Ἐθνικὴ ἀρχή, μήτηρ καὶ τροφός, διδάσκαλος καὶ πατήρ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ

καὶ σήμερον τὴν ἱερωτέραν κληρονομίαν τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ τὸν συνεκτικὸν δεσμὸν τῶν ἀπανταχοῦ ἀποδήμων ἀδελφῶν, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται ἐντονον τὴν ἀλληλεγγύην μόνον ἐντὸς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς παραδόσεως αὐτῆς.

Ἀδελφοί μου,

Ἐβαπτίσθημεν εἰς τὰ ἱερὰ νάματα τῆς κολυμβήθρας αὐτῆς καὶ καλούμεθα, ὅπως μείνωμεν ἄγροντοι εἰς τὰς ἐπάξεις, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ Ὁρθόδοξου παιᾶνος τοῦ Ἰωσήφ Βρυενίου, μεγάλου διδασκάλου τοῦ προμάχου τῆς Ὁρθοδοξίας Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ: «Ὅν ἀπαρνησόμεθά σε φίλη Ὁρθοδοξία, οὐ φευσόμεθά σε πατροπαραδότου σέβας, ἐν σοὶ ἐγεννήθημεν, ἐν σοὶ ζῶμεν καὶ ἐν σοὶ κοιμηθησόμεθα. Εἰ δὲ καὶ καλέσει καιρὸς, καὶ μυριάκις ὑπὲρ σοῦ τεθηξόμεθα».

Τὴν 1ην μ.μ. ἡ Α.Ε. ὁ Ἀντιβασιλεὺς στρατηγὸς κ. Γ. Ζωϊτάκης παρέθεσεν εἰς τὸ μέγαρον τῆς ὁδοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ἐπίσημον πρόγευμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς ὃ παρεκάθησαν καὶ ὁ Α' Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Στ. Παττακός, ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας κ. Σιώρης, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Οἴκου τοῦ Ἀντιβασιλέως ἀντιστράτηγος κ. Ἀλεβίζος καὶ ὁ Γεν. Διευθυντὴς Ὁρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Κούρκουλας.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Ἀντιβασιλεὺς στρατηγὸς κ. Γ. Ζωϊτάκης ἤγειρε τὴν κάτωθι πρόποσιν:

«Μακαριώτατε,

Εἶμαι πολὺ εὐτυχής, διότι διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ συνοητόσω μεθ' Ὑμῶν καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὴν ἡμέραν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία πέραν τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐφ' ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ θρησκευτικῆς πλευρᾶς, δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἔννοια αὕτη εἶναι συνοφασμένη μετὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἔθνους μας. Οὕτω τὸ δίπτυχον «Πίστις καὶ Πατρις» ἀποτελεῖ τὸ ὑψηλότερον ἰδεώδες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρὸς τὸ ὅποιον ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα προσηλωμένοι καὶ νὰ τὸ διατηρῶμεν ὡς φάρον, ὁ ὁποῖος νὰ μᾶς φωτίζῃ εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐνεργείας μας. Διὰ νὰ εἶναι ὁμοῦς ὁ φάρος αὐτὸς διανυγῆς καὶ νὰ ἐκπέμπῃ ἰσχυρὰς ἀκτῖνας, θὰ πρέπει νὰ ἐνπάρχη εἰς τὰς καρδίας ὄλων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἰδιαίτερα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι φιλοδοξοῦν νὰ ἠγούνηται τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ζῶμεν καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι διέρχονται δευρὴν δοκιμασίαν, ἡ Ἑλλὰς ἠδυνήθη νὰ τὰς διατηρήσῃ, χάρις εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς 21ης Ἀπριλίου καὶ πιστεύω, ὅτι θὰ συνεχίσῃ εἰς τὸ μέλλον νὰ τὰς διαφυλάττῃ ἀμειώτους, χάριν καὶ πρὸς δόξαν τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος.

Μὲ τὴν βεβαιότητα αὐτὴν προσπίνω εἰς ὑγείαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, τῶν ἐκπροσώπων τῆς Κυ-

ΜΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΝ

ΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΙ

Τὸ ἀπόγευμα συνειργάσθη ἐπὶ τετράωρον μετὰ τοῦ Πατριάρχου διὰ τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὅποιον ἤλθομεν εἰς Ρουμανίαν, τῇ συμμετοχῇ τοῦ ἀρχιμ. Μελετίου, διερμηνευόντος τοῦ κ. Β. Κοστίν, ἡτοί περι τοῦ πῶς ἐπετεύχθη ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἡ τὸσον ζηλευτὴ διοικητικὴ καὶ οἰκονομικὴ ὀργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, ἥτις ἔγινε ἐπὶ παντελῶς νέων βάσεων, ἐνῶ πρὶν ἡ Ἐκκλησία εἶχε φθάσει εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν καὶ εἰς πλήρη μαρασμόν, πῶς κατωρθώθη νὰ ἀριθμῆ σήμερον ἡ Ἐκκλησία 9.500 ἱερεῖς μὲ θεολογικὴν μόρφωσιν καὶ νὰ ἔχη μονὰς μὲ δεκάδας καὶ ἑκατοντάδας μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ ἀξιολόγῳ δράσει, μὲ μουσεῖα, τυπογραφεῖα καὶ παντὸς εἶδους ἐργαστήρια, τὰ ὅποια παράγουν καὶ κατασκευάζουν πᾶν ὅ,τι χρειάζονται εἰς ὕλικὰ μέσα οἱ ναοὶ καὶ αἱ μοναὶ διὰ τὴν θείαν λατρείαν καὶ οἱ παντὸς βαθμοῦ θρησκευτικοὶ λειτουργοὶ διὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐν γένει ποιμαντικοῦ ἔργου των κ.λ.π.

Ὁ Πατριάρχης ἀπήντησε εἰς ὅλα αὐτά. Ἀνέλυσεν ἐν λεπτομερείᾳ τὸ ἐπιτελούμενον ἀνακαινιστικὸν ἔργον εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως καὶ ἰδιαίτερώς μᾶς ὁμίλησε διὰ τὴν οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰ τόσα θαυμαστά ἀποτελέσματα τῆς. Μᾶς συνέστησε νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἐκκλησιαστικὰ Ἱδρύματα, τὰς Μονὰς, τὰ ἐργοστάσια καὶ τὰ ἐργαστήρια ποῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βουκουρεστίου διὰ νὰ

λάβωμεν μίαν, ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, εἰκόνα περι τοῦ πῶς ἐργάζεται σήμερον ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα.

Διὰ τὴν διοίκησιν μᾶς εἶπε τὰ ἐξῆς: Τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας ἔχει ὡς ἀκολουθῶς. Ὁ Πατριάρχης μὲ 5 Μητροπολίτας ἀσκοῦν τὴν διοίκησιν κατ' ἐξουσιοδότησιν τῆς Ἱεραρχίας καὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὴν Μικρὰν ἢ τὴν Μόνιμον λεγομένην Σύνοδον.

Εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας μετέχουν καὶ οἱ 8 ἐπίσκοποι, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων διοικοῦν ἐπισκοπὰς.

Πλὴν τῆς Ἱεράς Συνόδου, τῆς μονίμου καὶ τῆς Ἱεραρχίας, λειτουργοῦν καὶ τὰ ἐξῆς σώματα:

1) Ἡ Ἐθνικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνεσεις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Πατριάρχην, τοὺς Μητροπολίτας, τοὺς ἐπισκόπους, 12 κληρικούς, ἕναν ἐξ ἐκάστης Ἐπαρχίας, 24 λαϊκοὺς, δύο ἐξ ἐκάστης Ἐπαρχίας. Αὕτη εἶναι τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν κεντρικὸν ὄργανον τῆς Ρουμανικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας διὰ τὰ διοικητικὰ καὶ οἰκονομικὰ θέματα.

2) Τὸ Ἐθνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἐξ 9 μελῶν (τριῶν κληρικῶν καὶ ἕξ λαϊκῶν), ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησι. Συνελεύσεως, καὶ ἐκ τῶν ἐξ διοικητικῶν Συμβούλων ὡς μελῶν μονίμων ἐργαζομένων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου.

βερνήσεως καὶ ὄλων τῶν συνδαιτυμόνων, εὐχόμενος προσέτι, ὅπως ὁ Θεὸς χαρίζη εἰς Ὑμᾶς πᾶσαν προσωπικὴν εὐτυχίαν».

Ἀπαντῶν εἰς τὴν πρόποσιν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Ἀντιβασιλέως στρατηγοῦ κ. Γ. Ζωϊτάκη, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς Α.Ε. τοῦ Ἀντιβασιλέως εἰς τὸν ἑορτασμόν, ἐν συνεχείᾳ δὲ ὑπεγράμμισε μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ἐξῆς:

«Εἶναι μία κληρονομία βαρυντάτη (ἢ Ὁρθοδοξία), ἡ ὁποία ἐπιπίπτει ἐπὶ τῶν ὄμων οὐ μόνον τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διότι ἔχομεν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τὸ προνόμιον τοῦ νὰ εἴμεθα, κατὰ τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν, μέλη τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ νὰ συμπύκτων περιέπων τὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας μας μὲ τὰ ἔθνικα ὄρια τοῦ λαοῦ μας.

Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἡ Ἐκκλησία μας εἰς τὰς ἡμέρας αὐτάς, τὰς τόσον ἀνωμάλους καὶ μὲ τόσον πυ-

κὰ νέφη περιβαλλομένας, ὄχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως κοσμοθεωριακῆς καὶ κοινωνικῆς, ἡ Ἐκκλησία μας, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔχει τὸ προνόμιον νὰ δύναται νὰ ἐπεκταθῆ καὶ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Ἔθνους, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὸν θησαυρὸν αὐτὸν, τὸν ὅποιον τῆς ἔχουν παραδώσει αἱ προλαβοῦσαι γενεαί, θὰ θελήσῃ νὰ τὸν διαμοιρασθῆ καὶ μὲ λαούς, οἱ ὅποιοι κείνται πέραν τῶν ὁρίων, ὄχι μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡπείρου μας.

Αἱ δυνατότητες, ὅπως γνωρίζετε, εἶναι μεγάλαι, τεράστιαι. Ἀτυχῶς δὲν εἴμεθα ἐπαρκῶς ἡτοιμασμένοι καὶ ἐξοπλισμένοι διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀποστολήν. Κλήρος καὶ λαὸς πράττομεν πᾶν τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ θὰ τὸ πράξωμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Χάριτι δὲ θείᾳ καὶ ἡ Πολιτεία σήμερον βλέπει μετὰ πολλῆς στοργῆς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ἔχομεν δι' ἐλπίδος, ὅτι θὰ ἐδλογηθῶσιν αἱ καταβαλλόμεναι ὑπὸ πάντων προσπάθειαι καὶ ὅτι θὰ ἀνατείλων καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμέραι ἀντάξια τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς, αἱ ὅποια θὰ ἔχουν ἐπίδρασιν ἀγαθὴν καὶ ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ ἐδλογημένου Ἔθνους μας».

Τούτο είναι ἀρμόδιον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως.

Τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἀσκεῖ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου ἐκ τῶν δύο βοηθῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν ἑξ Πατριαρχικῶν Συμβούλων, οἵτινες εἶναι ἱερεῖς ἀξιωματοῦχοι. Εἰς αὐτὴν τὴν Ἐπιτροπὴν ὑπάγονται καὶ οἱ Ἐπιθεωρηταί, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν τὸν ἔλεγχον.

Εἰς τὰς Μητροπόλεις καὶ τὰς Ἐπισκοπὰς λειτουργοῦν Ἐπαρχιακαὶ Συνελεύσεις με ἀρμοδιότητος, τὰς ὁποίας ἀσκεῖ καὶ ἡ Ἐθνικὴ Ἐκκλησιᾶ. Συνελεύσεις.

Εἰς τὰς Ἐνορίας λειτουργοῦν αἱ Ἐνοριακαὶ Συνελεύσεις.

Πανταχοῦ συνεργάζονται τὰ δύο στοιχεῖα, ὁ Κλῆρος καὶ ὁ λαός, διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν.

Παρὰ τὸ Πατριαρχεῖον λειτουργεῖ τὸ Βιβλικὸν Ἱεραποστολικὸν Ἰνστιτούτον τῆς Ρουμανικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἀσκησιν τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς ξένας χώρας μὴ χριστιανικὰς ἱεραποστόλων, τὴν ἐκδοσιν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν λειτουργικῶν βιβλίων κ.λ.π., τὴν κατασκευὴν καὶ διάδοσιν τῶν εικόνων καὶ τῶν ἀναγκαίων θρησκευτικῶν ἀντικειμένων, ἀπαραιτήτων εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἱεραποστολῆς.

Τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν υποθέσεων, τὸ ὁποῖον διευθύνει λίαν ἐπιτυχῶς εἰς ἐκ τῶν μάλα μεμορφωμένων ἱερέων, ὁ πατὴρ Δημ. Φεσίου, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐσπούδασεν θεολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, εἶναι ὀργανωμένον κατὰ τρόπον ἄριστον καὶ ὑποδειγματικόν. Τῆς Ἐπιτροπῆς προεδρεῖ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας κ. Ἰουστίνος.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν τετράωρον συνεργασίαν ἐπῆλθεν ὁ κάματος εἰς ἡμᾶς. Ὁ Πατριάρχης ἦτο ἀκμαῖος. Εἶχε τὴν ἀντοχὴν διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν συνεργασίαν. Τὸν ἠδχαριστήσαμεν καὶ ἀπήλθομεν εἰς τὰ δωμάτια μας διὰ νὰ συγκεντρώσωμεν τὰς σκέψεις μας ἐπὶ τῶν διαμειφθέντων.

Αἱ ἐπισκεψεῖς εἰς τὰς Μονὰς καὶ τὰ ἐργαστήρια

Τὴν ἐπομένην, τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ταξιδίου μου, διέθεσα πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Ἱ. Μονῶν τῆς περιοχῆς τοῦ Βουκουρεστίου, ὅπου λειτουργοῦν τὰ ἐργαστήρια παραγωγῆς ἐκκλ. εἰδῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν. Ἱδρυμάτων, τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας, τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουκουρεστίου καὶ τῆς Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας, διότι ὁ Πατριάρχης ἀσκεῖ ὑπὸ 3 μορφᾶς τὰς ἀρμοδιότητάς του. Εἶναι ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας, ἀλλ' εἶναι συνάμα καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουκουρεστίου καὶ ὁ Μητροπολίτης τῆς Οὐγγροβλαχίας.

Καὶ κατὰ πρῶτον περιήλθομεν τὸ κτίριον τοῦ Πατριαρχείου. Τούτο εὑρίσκεται εἰς τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν, ὅπου τὸ Κοινοβούλιον τοῦ Κράτους. Ἐναντι αὐτοῦ ὀρθοῦται μεγαλοπρεπῶς ὁ Καθεδρικὸς ναός. Τὸ Πατριαρχικὸν Μέγαρον ἀποτελεῖ ἐν μέγα συγκρότημα κτιρίων συνδεδεμένων πρὸς ἄλληλα κατὰ τρόπον συμμετρικόν. Εἶναι μεγαλοπρεπέστατον καὶ λίαν ἐπιβλητικόν. Ὁ ρυθμὸς τοῦ εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἐκκλησιαστικὸς με ρουμανικὸν στύλ. Κυριαρχεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ καμπύλον. Εἰς τὰ πλέον ἐμφανῆ σημεῖα τῶν κτιρίων ἐξωτερικῶς ὑπάρχουν ἐστεγασμένοι βεράντες με μακρὰς κιονοστοιχίας. Οἱ κίονες εἶναι χαμηλοὶ καὶ συνδέονται με ὠραία βυζαντινὰ τόξα. Ἡ εἴσοδος μεγαλοπρεπῆς. Λέγουσιν ὅτι τὸ ὄλον κτίριον ἔχει 105 δωμάτια. Διακρίνονται ὡς πρὸς τὸ μέγεθος, τὸν βῆρον διάκοσμον, ἢ αἶθουσα ἀναμονῆς, πού συναντᾷ κανεὶς εὐθὺς μετὰ τὴν εἴσοδον, αἱ αἶθουσαι συνεδριάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ θρόνου, τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησιαστ. Συνελεύσεως (Βουλῆς τῆς Ἐκκλησίας) με τὰ γραφεῖα τῶν ὑπαλλήλων, τὸ Γραφεῖον τοῦ Πατριάρχου με τὰ παρακείμενα γραφεῖα τοῦ διευθυντοῦ, τοῦ γραμματέως καὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου, τὸ διαμέρισμα τοῦ Πατριάρχου, τὸ Πατριαρχικὸν Παρακλήσιον, περίφημον διὰ τὰς τοιχογραφίας καὶ τὰ ξυλόγλυπτα, αἱ αἶθουσαι ἐστίασεως με τοὺς βοηθητικούς τῶν χώρους, οἱ ξενῶνες καὶ τὰ σαλόνια τῶν ξένων, οἱ εὐρύχωροι διάδρομοι, οἱ ὁποῖοι κοσμοῦνται με ὠραίας τοιχογραφίας τῶν πατριαρχῶν καὶ πολλῶν τοπικῶν Ἁγίων καὶ με θαυμάσια βιτρώ, ὡς καὶ τὰ Γραφεῖα τῆς διοικήσεως πού καταλαμβάνουν ὀλόκληρον πτέρυγα.

Ἐπειτα ἐπεσκεψόμεν τὸ κτίριον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τί θαῦμα εἶναι αὐτό; Ἀπαράμιλλον εἰς ἐκκλησιαστικὴν μεγαλοπρέπειαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Εἶναι μνημεῖον σπουδαῖον ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ὁ ἐσωτερικὸς του διάκοσμος καταπλήσει. Αἱ αἶθουσαι, μικραὶ καὶ μεγάλαι, καὶ οἱ εὐρύχωροι διάδρομοι καλύπτονται ἀπὸ τοιχογραφίας (fresco) με παραστάσεις ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, με ὀλοσώμους τοὺς Πατριάρχας καὶ με πολλοὺς Ἁγίους τοῦ τόπου. Τὰ παράθυρα καὶ αἱ θύραι κοσμοῦνται ἀπὸ ὠραία βιτρώ. Τὸ διαμέρισμα τῆς Βιβλιοθήκης ἔχει 8 αἰθούσας καὶ ἄλλους χώρους πού ὅλα συνδέονται με εὐρύχωρον διάδρομον. Ὅλα εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ βιβλία. Εἰς 70.000 ἀνέρχονται οἱ τόμοι πού ὑπάρχουν ἐκεῖ, πλὴν τῶν περιοδικῶν.

Τὸ Μουσεῖον τῆς Μονῆς τοῦ Ἀνθίου Ἰβηρέανου. Αὐτὸ εὑρίσκεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πατριαρχείου. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς αἰθούσας ἰσογείους καὶ δύο ἱστορικοὺς ναοὺς. Τὸ συγκρότημα αὐτὸ τοῦ κτιρίου ἀπετέλει ἄλλοτε τὸ μοναστήριον τοῦ Συναγώβου, ὅπου ἔμεινεν ὁ Ἄνθιμος, ἕνας λόγιος μοναχός. Σήμερον χρησιμοποιεῖται ὡς μουσεῖον. Ἐκεῖ θὰ ἴδῃ κανεὶς παλαιὰς εἰκόνας, θρόνους, τεμάχια τέμπλων, ἱερὰ σκευῆ, ἄμφια καὶ ὅλα τὰ βιβλία τῆς ἐκδοτικῆς δραστηριότη-

τος τοῦ λογίου Ἱεράρχου, Ρουμανικά, Ἑλληνικά, Λατινικά, Ρωσικά, Ἀραβικά κ.λ.π. Ὁ Ἄνθιμος ἦτο μοναχὸς Ἰβηρίτης καὶ κατὰ τὸ 1709 ἔγινε μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας. Τὸν ἐπνίξαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὸν Δούναβιν, καθ' ἃ πιστεύουν οἱ Ρουμᾶνοι. Κατὰ μίαν ὁμωσ παράδοσιν, συλληφθεὶς τὸ 1716, ὡς ἐνεργῶν διὰ τὴν ὑπαγωγὴν τῆς Βλαχίας εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐξωρίσθη εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, ὅπου καὶ ἐφονεύθη. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν Ρουμάνων ἱστορικῶν, ὁ Ἄνθιμος εἶναι ὁ ἀναγεννητὴς τοῦ Ρουμανικοῦ Λαοῦ.

Τὸ κηροπλαστεῖον. Ἐνα μεγάλο συγκρότημα ἀπὸ κτίρια, πού καταλαμβάνει ἄρκετὸ χῶρο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πατριαρχείου, εἶναι τὸ κηροπλαστεῖον. Τὸ ἐπεσκέφθημεν καὶ ἐμείναμεν ἐκπληκτοὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιχειρήσιν, πού ἔχει εἰς τὰς χεῖρας ἡ Ἐκκλησία. Ἐκεῖ ἐργάζεται ἓνας μέγας ἀριθμὸς ἀπὸ εἰδικούς ἀνθρώπους, κληρικούς καὶ λαϊκούς, πού κατεργάζονται εἰς τὰ τέλεια μηχανήματα τὸ κερί πού χρειάζεται διὰ νὰ καταναλωθῆ εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας. Οἱ πιστοὶ προτιμοῦν νὰ πάρουν τὸ κερί ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ καταστήματα τοῦ Κράτους καὶ τοῦτο διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν ἐκκλησίαν των. Ἡ παραγωγή καὶ ἡ πώλησις τοῦ κηροῦ ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποτελεῖ μονοπώλιον. Τὸ Κράτος δύναται νὰ κάμῃ ἐμπορικὸν ἀνταγωνισμόν, ἀλλὰ δὲν τὸ κάμῃ. Ἄλλως τε οἱ πιστοὶ ἀκούουν περισσότερον τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ποσότης τοῦ κηροῦ ἐπεξεργασμένη ὡς συνήθως εἰς διάφορα μεγέθη προωθείται εἰς τὰς μητροπόλεις καὶ ἐκάστη μητρόπολις διὰ τῶν ἀρχιερατικῶν ἐπιτρόπων ἐφοδιάζει τοὺς ναοὺς μὲ ἀνάλογον ποσότητα.

Ἡ ἐπιχειρήσις αὐτὴ ἀφήνει ἄρκετὰ κέρδη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ἅτινα ἀποτελοῦν ἓναν ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους πόρους τῆς Ἐκκλησίας. Δύναται ὁμῶς κάθε μητρόπολις νὰ ἔχη ἰδικόν της κηροποιεῖον.

Τὸ λιβάνι. Εἰς ἰδιαίτερον κτίριον τῆς Μονῆς Πλουμπούτα στεγάζονται τὰ ἐργαστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα παρασκευάζεται τὸ λιβάνι, εἰς δύο ποιότητας. Ὅπως τὸ κερί ἔτσι καὶ τὸ λιβάνι, μετὰ τὴν τελικὴν ἐπεξεργασίαν, προωθείται εἰς τὰς μητροπόλεις καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς Ναοὺς καὶ τὰς Μονὰς.

Ἱερά σκεύη. Εἰκόνες κεντητές, εἰκόνες μὲ σμάλτα, ἅγια ποτήρια μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων των, εὐαγγέλια, σταυροὶ εὐλογίας, ἐξαπτέρυγα, θυμιατήρια, φανοί, λάβαρα, ἐγκόλπια ἀρχιερέων, σταυροὶ ἐπιστήθιοι, ποιμαντορικαὶ ράβδοι κ.λ.π., ὅλα αὐτὰ κατασκευάζονται ἀπὸ καλλιτέχνας μοναχοὺς καὶ ἀπὸ εἰδικούς λαϊκούς τεχνίτας εἰς τὴν μονὴν, τὴν λεγομένην «Σκήτην τῶν Καλογραιῶν», ὅπου λειτουργοῦν εἰδικὰ ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια.

Σμάλτα. Εἰς τὴν ἰδίαν Σκήτην ἐργάζονται μετὰ ζήλου τεχνίται εἰδικευμένοι εἰς τὴν σμαλτογραφίαν ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν διδασκάλων, οἱ ὁποῖοι ἐμαθήτευσαν εἰς τὴν Γερμανίαν, Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰα-

πωνίαν. Ὑπάρχει καὶ ἓνας Ἑλλήν ἀπὸ τὰ Βιτώλια ἀρχιτεχνίτης, ὁ ὁποῖος φτιάχνει τὰ πρόσωπα εἰς τὰ σμάλτα. Εἶδομεν ἕξοχα ἔργα αὐτῆς τῆς τέχνης εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὡς καὶ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ναόν, ὡς εἶναι εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, τοῦ Ἁγ. Δημητρίου καὶ τινῶν Πατριαρχῶν. Ὅλα αὐτὰ γίνονται εἰς τὴν «Σκήτην τῶν Καλογραιῶν».

Ξυλογλυπτα. Εἰς τὴν Μονὴν Πλουμπούτας, τὴν ὁποῖαν ὡσαύτως ἐπεσκέφθημεν, ἐργάζονται μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ καὶ κατασκευάζουν εἰς τὰ ἐκεῖ ἐγκατεστημένα ἐργαστήρια περίφημα ἐκκλησιαστικὰ ἔργα ξυλογλυπτικῆς, ὡς εἶναι τὰ τέμπλα, τὰ προσκυνητάρια, τὰ θριγκώματα, θρόνοι, στασίδια, κορνίζες κατόπιν παραγγελίας τοῦ οἰκείου ναοῦ ἢ τοῦ δωρητοῦ.

Χυτήρια. Εἰς τὸ ἴδιον μοναστήριον μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ εἰδικευμένοι ἀπασχολοῦνται εἰς ἰδιαίτερον χῶρον, ὅπου τὰ ἐργαστήρια διὰ τὴν κατασκευὴν κωδῶνων διὰ τοὺς ναοὺς, τὰς μονὰς. Εἶδομεν πολλοὺς κώδωνας διαφόρου βάρους καὶ μεγέθους ἀπὸ 150 κιλῶν μέχρι 1.200 καὶ ἠκούσαμεν τοὺς γλυκεῖς καὶ ἄρμονικούς ἤχους των.

Ὑφαντοურγεῖα. Εἰς τὴν γυναικείαν μονὴν Τσιγανέστι ἔξω τοῦ Βουκουρεστίου ἐργάζονται αἱ μοναχοὶ μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὰ ὑφαντουργεῖα τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλευρὰς τῆς μονῆς ὑπάρχει μία μεγάλη διώροφος οἰκοδομὴ πού εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ ἐργοστάσια τῆς ὑφαντουργίας, εἰς τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται ὑπὸ τῶν καλογραιῶν ὑφάσματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γίνονται τὰ ἄμφια τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ὡς καὶ τὰ καλύμματα πού χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸ ἱερὸν Βῆμα.

Εἶδομεν μετ' ἐνδιαφέροντος παντὸς εἶδους καὶ πάσης ποιότητος ὑφάσματα, μονόχρωμα, πολύχρωμα, κλαδωτά, στόφες ἀπλές, στόφες χρυσοῦφαντες εἰς διάφορα ἐκκλησιαστικὰ σχέδια. Μᾶς κατέπληξεν ἡ δραστηριότης πού ἀναπτύσσει ἡ Ἐκκλησία μέσα στὰ μοναστήρια καὶ ἡ προθυμία πού δεικνύουν οἱ μοναχοὶ καὶ αἱ μοναχοὶ νὰ προσφέρουν ἀνιδιοτελῶς τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὸν τομέα τῆς θείας λατρείας. Εἶναι κάτι πού συγκινεῖ βαθύτατα.

Ἐκεῖ σ' αὐτὸ τὸ Μοναστήρι ὑπάρχουν ἀκόμη πλεκτικὲς μηχανές, μὲ τὰς ὁποίας αἱ ἀδελφαὶ προετοιμάζουν τὰς πρώτας ὕλας διὰ τὴν ὑφανσιν ὡς καὶ ὑφαντικὲς μηχανές διὰ τὰ σειρήτια καὶ τὰ γαλόνια.

Εἰς τὴν μονὴν ὑπάρχει καθολικὸν ὠραῖον καὶ ἐπιβλητικόν, ὅπου αἱ μοναχοὶ τελοῦν τὰ τῆς λατρείας, ὡς καὶ κτίρια ἰδιαίτερα, ὅπου διαμένουν.

Ράφεια. Εἰς μίαν παλαιὰν μονὴν ἀνακαινισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, χωρὶς νὰ ἀποβληθῆ τὸ παλαιὸν ἐκκλησιαστικὸν στύλ, εἶναι ἐγκατεστημένη μία ἀδελφότης ἐκ καλογραιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται λίαν ἐπιτυχῶς μὲ τὴν ραπτικήν. Ράπτουν τὰ ἱερά ἄμφια δι' ὀλόκληρον τὴν χώραν.

Η ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ κλήρου τὸ Πατριαρχεῖον διατηρεῖ 8 σεμινάρια, εἰς τὰ ὅποια ἤδη φοιτοῦν 800 ἱεροσπουδασταί. Ἡ φοίτησις διαρκεῖ 5 ἔτη. Γίνονται δεκτοὶ νέοι μὲ ἤθος καὶ εὐσέβειαν, τοὺς ὁποίους ἐπιλέγουν καὶ προπαρασκευάζουν οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τὰς οἰκογενείας τῶν πιστῶν. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν τῶν ὄλοι σχεδὸν ἐγγράφονται εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς δι' ἀνωτέραν μόρφωσιν. Ὅταν πάρουν τὸ πτυχίον τῶν καὶ φθάσουν εἰς ἡλικίαν ὄριμον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἐπισκόπου νυμφεύονται καὶ χειροτονοῦνται, ἀφοῦ πρῶτον ἐκλεγοῦν εἰς μίαν χηρεύουσαν ἐφημεριακὴν θέσιν.

Οἱ ὑπηρετοῦντες σήμερον εἰς τὴν Ρουμανίαν ὡς ἐφημέριοι ἀνέρχονται εἰς 10.000. Ἐξ αὐτῶν οἱ 9.500 ἔχουν θεολογικὸν διπλωμα καὶ οἱ 500 προέρχονται ἀπὸ τὰ σεμινάρια.

Εἰς τὰ σεμινάρια λειτουργοῦν καὶ σχολαὶ διὰ τοὺς Ἱεροψάλτας μὲ διετὴ φοίτησιν. Δύνανται ὁμως μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν τῶν νὰ καταταχθοῦν, ἐὰν ἐπιθυμοῦν, εἰς ἀνάλογον μὲ τὰ μορφωτικὰ τῶν προσόντα τάξιν εἰς τὸ Σεμινάριον.

Ἐπίσης εἰς τὴν Ρουμανίαν λειτουργοῦν δύο Θεολογικαὶ Σχολαὶ πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου, ἡ μία εἰς Βουκουρέστιον μὲ 300 φοιτητὰς καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὴν πόλιν Σιμπίου, ὅπου ἐδρεύει ὁ μητροπολίτης Τρανσυλβανίας, μὲ 470 φοιτητὰς. Καὶ αἱ δύο στεγάζονται εἰς μεγάλα ἀνετα κτίρια, εἰς τὰ ὅποια λειτουργοῦν καὶ Οἰκοτροφεῖα μὲ ὄλας τὰς συγχρόνους ἐγκαταστάσεις. Οἱ φοιτηταὶ ὑποχρεοῦνται νὰ εἶναι ἑσωτερικοί. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς ὀνομάζεται Πρύτανις, ὄλοι δὲ οἱ καθηγηταὶ εἶναι κληρικοὶ καὶ διακρίνονται διὰ τὴν ἀρετὴν, τὴν βαθεῖαν πίστιν καὶ τὴν θεολογικὴν τῶν συγκρότησιν. Πολλοὶ τούτων εἶναι δόκιμοι συγγραφεῖς. Εἰς τὰς δύο Σχολὰς ὑπηρετοῦν ἐν συνόλῳ 2 Πρυτάνεις, 25 καθηγηταί, 5 ὑφηγηταί, 8 ἐπιμεληταὶ καὶ οἱ βοηθοί. Εἰς τὰ Σεμινάρια, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων λειτουργοῦν εἰς Μονάς, ὑπηρετοῦν 8 Διευθυνταὶ καὶ 50 καθηγηταί.

Ἡ μισθοδοσία τοῦ Κλήρου. Οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι λαμβάνουν τὸ ἐπίδομα τῶν ἀπὸ τὸ Δημόσιον Ταμείον. Οἱ ἱερεῖς λαμβάνουν τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ τῶν ἀπὸ τὸ Δημόσιον Ταμείον καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ ἀπὸ τὸ ταμεῖον τῆς Ἑνορίας τῶν. Σημειωτέον ὅτι ἕκαστον μέλος δίδει μίαν ἐτησίαν εἰσφορὰν εἰς τὴν ἐνορίαν του δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν.

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ἐπεσκέφθημεν τὸ μεγάλο τυπογραφεῖον ποῦ εὑρίσκεται ἐγκατεστημένον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πατριαρχείου. Εἶναι μία μεγάλη οἰκοδομὴ μὲ πολλὰς αἰθούσας καὶ μὲ μεγάλας ἀποθήκας διὰ τὸν χάρτην καὶ τὰ βιβλία. Ἔχει 9 μεγάλα πιεστήρια, μηχανὴν κατασκευῆς στοιχείων, λινοτυπικὰς μηχανὰς, μη-

χανήματα διπλώματος, ραψίματος καὶ δεσίματος. Δὲν ἔχουν μόνον μηχανὴν κατασκευῆς κλισέ. Θὰ προμηθευθοῦν ὁμως πολὺ γρήγορα ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τυπογραφεῖα εἰς πολλὰς μονὰς, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας μητροπόλεις. Ἐκεῖ εἰς τὸ Πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον τυπώνονται ὄλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ θεολογικὰ περιοδικὰ, ὄλα τὰ θρησκευτικὰ, ἐκκλησιαστικὰ, λειτουργικὰ, μουσικὰ καὶ θεολογικὰ βιβλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τῶν Καθολικῶν καὶ τῶν Προτεσταντῶν. Ἐπίσης ἐκεῖ τυπώνονται εἰκόνες καὶ τὰ ἡμερολόγια τοῦ Πατριαρχείου, 800.000 κατ' ἔτος, τὰ ὅποια προτιμοῦν νὰ πάρουν οἱ πιστοὶ διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν. Ὁ Πατριάρχης μάλιστα σκέπτεται νὰ ἀυξήσῃ τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους, διότι γίνονται ἀνάρπαστα.

Τοῦ Τυπογραφείου προΐσταται ἱερεὺς εὐσεβέστατος καὶ δραστηριώτατος, ὁ ὁποῖος μᾶζι μὲ τὸν π. Μ. Φεκτόρου μᾶς ἐξενάγησε μὲ τόσην προθυμίαν εἰς ὄλα τὰ τμήματα τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἀπὸ ὄλας αὐτὰς τὰς ἐπιχειρήσεις ποῦ ἀσκεῖ τὸ Πατριαρχεῖον, ἰδίᾳ μέσα εἰς τὰ μοναστήρια, τῇ ἀξιεπαίμφ συμμετοχῇ τοῦ μοναχικοῦ κόσμου, κερδίζει πολλὰ χρήματα, ὥστε νὰ δύναται μὲ ἀνεσιν νὰ καλύπτῃ ὄλας τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἔχη ἀρκετὰ περισσεύματα, τὰ ὅποια, ὡς μᾶς εἶπεν ὁ Πατριάρχης, χρησιμοποιοῦνται οὐ μόνον διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ναῶν καὶ τῶν μονῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν νέων θρησκευτικῶν καθιδρυμάτων, ἔτι δὲ καὶ κοινωνικῶν τοιούτων, ὡς εἶναι Νοσοκομεῖα, Ἀναρρωτήρια, Γηροκομεῖα, ἅτινα λειτουργοῦν μόνον διὰ τοὺς κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς, διότι γενικὰ ἡ πρόνοια διὰ τὸν λαὸν ἀσκεῖται μόνον ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Τὴν Τρίτην τὸ πρωὶ 21 Ὀκτωβρίου ἀπεχαιρέτησα τὸν Πατριάρχην, ἐξέφρασα τὸν θαυμασμόν μου δι' ὅσα μεγάλα καὶ θαυμαστά εἶδον κατὰ τὰς 8 ἡμέρας τῆς διαμονῆς μου, τὸν ἠὺχαρίστησα διὰ τὴν θερμότην φιλοξενίαν καὶ ἀνεχώρησα διὰ τὸ ἀεροδρόμιον, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον κ. Ἀνθιμον, ἀφῆσας ἐκεῖ τὸν συνοδευσαντὰ με Ἀρχιμ. Μελέτιον Καλαμαράν διὰ νὰ συνεχίῃ τὸ ἔργον. Ἐφυγα διὰ τὴν Ἑλλάδα μὲ μίαν ἐντύπωσιν πολὺ ζωηράν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας εἶναι ὁ λ ο ζ ὶ ν τ α ν η καὶ ἄ π ο δ ο τ ι κ ῆ εἰς πλουσίους καρποὺς καὶ τοῦτο τὸ χρεωστεῖ εἰς τὸν μέγαν τῆς Πατριάρχην Ἰουστινιανὸν καὶ τοὺς ἀξίους συνεργάτας του, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς.

Μὲ ἄλλους λόγους, ὁ Πατριάρχης Ἰουστινιανός, μὲ ὄλην τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν καλωσύνην ποῦ τὸν χαρακτηρίζει, εἶναι ὁ ἰθύνων νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ὄλου μεγάλου ἀνακαινιστικοῦ ἔργου, ποῦ πάντα θὰ διδάσκῃ καὶ θὰ καταπλήττῃ!

(Τέλος)

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Η ΘΕΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

Ε'.

ΑΓΙΟΙ ΚΑΙ ΑΜΑΡΤΩΛΟΙ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ*

Συμπληροῦντες τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἐκτεθέντα περὶ ὁρατῆς καὶ ἀοράτου Ἐκκλησίας προσθέτομεν, ὅτι ἡ ὁρατὴ Ἐκκλησία περιλαμβάνει μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς εὐσεβεῖς τε καὶ ἀσεβεῖς, ἀγαθοὺς καὶ ἀμαρτωλοὺς, καθ' ὅσον ἀκριβῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας μεταβάλλονται οἱ ἄνθρωποι μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξ ἀμαρτωλῶν εἰς ἀγαθοὺς καὶ ἁγίους. Ἐκ τῶν τελευταίων ἄλλοι μὲν εἶναι ἅγιοι καὶ κατὰ τὴν πίστιν καὶ κατὰ τὸν βίον, ἄλλοι δὲ διακρίνονται μᾶλλον κατὰ τὴν πίστιν, ὄντες «κλητοὶ ἅγιοι» (Ρωμ. 1,7) καὶ ἀφορισμένοι τῷ Θεῷ, ὅτε ἀποκτῶσι βεβαίως καὶ τὸ ἕτερον στοιχεῖον. Ἀλλὰ περὶ τῶν ἁγίων μελῶν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις. Αυτόνοητον ὅμως ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συνυπάρχουσι καὶ ἀμαρτωλοὶ καὶ «κακῶς ἔχοντες», οἵτινες μεγαλυτέραν «χρείαν ἔχουσιν ἰατροῦ», ἢ μᾶλλον ἔχουσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς τεταμειμένης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χάριτος καὶ σωτηρίας, δι' ἃ καὶ ὁ Σωτὴρ «οὐκ ἔληλυθε καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν» (Λουκ. 5,31-32), καὶ πρὸς τοῦτο συναναστρέφεται καὶ «μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν» (Μάρκ. 2,15 ἐξ. Ματθ. 9,11 ἐξ. 11,19). Ἐν τῇ πραγματικότητι, ὅπως εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν εἰς ὑγιᾶς ἀνθρώπινον σῶμα καὶ τινα ἀσθενῆ κύτταρα ἢ εἰς θάλλον δένδρον καχεκτικοὶ τινες κλάδοι, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρχωσι μετὰ τῶν ὑγιῶν καὶ μὴ ὑγιαίνοντα ἠθικῶς μέλη, δυνάμενα ὅμως νὰ θεραπευθῶσι διὰ τῆς ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας χορηγουμένης αὐτοῖς ἁγιαζούσης χάριτος ἐν τοῖς Μυστηρίοις, καὶ μάλιστα τῆς Μετανοίας καὶ τῆς Εὐχαριστίας. «Ὡστε οἱ ἀμαρτωλοὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουσιν ἀπολέσει τὴν ἑαυτῶν πίστιν καὶ περιπέσει εἰς θανασίμους ἀμαρτίας¹.

Ὅτι πράγματι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην συγκαταλέγονται μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀμαρτωλοί, ὁ μὲν Κύριος ἐδίδαξε παραστατικῶς διὰ τῶν παραβολῶν τῶν ζιζανίων (Ματθ. 13, 24-30, πρβλ. καὶ 3,12), τῆς ἄλωνος (Ματθ. 3,12), τῆς σαγήνης (Ματθ. 13, 47-48) καὶ τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως (Ματθ. 22,2-14), βεβαιώσας ἅμα ἀλλαχοῦ ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσιν ἀγαθοὶ καὶ πονηροὶ δοῦλοι (Ματθ. 18,23 ἐξ., 25,14 ἐξ.), ἢ πρόβατα καὶ ἐρίφια (Ματθ. 25,32 ἐξ.). Γενικῶς πάντες οἱ χρι-

στιανοὶ ἀμαρτάνουσι, καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ «οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐχ ἀμαρτήσῃ»², παρήγγειλεν ἡμῖν ὁ Κύριος ἵνα προσευχόμεθα: «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν» (Ματθ. 6,12). Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος κατέκρινε τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ παραβαίνοντας τὴν ἠθικὸν νόμον χριστιανούς (Α' Κορ. κεφ. 5 καὶ 6, Α' Θεσ. 4, 3-7 καὶ ἀλλαχοῦ), παρατηρήσας ὅτι «ἐν μεγάλῃ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν» (Β' Τιμ. 2,20). Διὰ τοῦτο ἐγένοντο μέλη τῆς μὲν Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα (Πράξ. 5,1 ἐξ.), τῆς δὲ Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου ὁ ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐξωεκκλησιασθεὶς ἀμαρτωλὸς (Α' Κορ. 5,1 ἐξ.). Καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει δὲ τοῦ Ἰωάννου (κεφ. 2-3) ἀποκαλύπτονται καὶ ἐλέγχονται οἱ «κακοὶ» καὶ οἱ «ψευδεῖς ἀπόστολοι» καὶ τὰ κακὰ ἔργα τῶν προσεστώτων τῶν Μικρασιατικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅθεν, «ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν» (Α' Ἰωάν. 1,8). Τέλος καὶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει μαρτυρεῖται λαμπρῶς ἡ γενικὴ πίστις, ὅτι ἡ ὁρατὴ καὶ ἐμπειρικὴ Ἐκκλησία σύγκειται ἐκ δικαίων καὶ ἀμαρτωλῶν μέχρι τῆς κατὰ τὸν ἐρχόμενον αἰῶνα πλήρους ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ διαχωρισμοῦ αὐτῶν, χρησιμοποιομένης κατὰ προτίμησιν τῆς παρομοιώσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν κιβωτὸν τοῦ Νῶε, τὴν περιλαβοῦσαν παντοδαπὰ ζῶα³. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία κατὰ τὰς πε-

2. Εὐλοχόγιον τὸ μέγα, Ἀθήναι 1902, σ. 415.

3. Π.χ. ὁ Κλῆμης ὁ Ἁλεξανδρεὺς, Στραωμ. 7,14, ἐπαναλαμβάνων τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, δεχεται, ὅτι ἡ καθ' ἑαυτὴν ἁγία Ἐκκλησία, «τὸ σῶμα τοῦτο τὸ πνευματικόν, τουτέστιν ἡ ἁγία Ἐκκλησία, αὐτῇ πορεύεται» (Α' Κορ. 6,13), οὐδὲ τῇ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου ἀποστασία πρὸς τὸν ἐθνικὸν βίον κατ' οὐδένα τρόπον οὐδ' ὀπωστιοῦν οικειωτέον». Περιλαμβάνει βεβαίως οὐ μόνον ἀγαθοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀμαρτωλοὺς, ἐξ ὧν οἱ τελευταῖοι χαρακτηρίζονται ὡς «σάρκες»· οἱ τὸ ὄνομα ἐπιεκκλημένοι μόνον, βιοῦντες δὲ οὐ κατὰ λόγον, σάρκες εἰσίν», ἐνῶ ἀντιθέτως «ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἔστιν» (Α' Κορ. 6,17), «πνευματικὸν σῶμα» (Α' Κορ. 15,44), τὸ διάφορον τῆς συνόδου γένος» (PG 9,521. BEP 8, 287/8). Ἐντεῦθεν ὁ Κλήμης ὁμιλεῖ περὶ μετανοίας τῶν ἀμαρτωλῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐν Στραωμ. 2,13 (PG 8,993 ἐξ., BEP 7,328 ἐξ.), ἀναχωρῶν ἀπὸ τῆς σχετικῆς διδασκαλίας τοῦ Ποιμένου τοῦ Ἐρμᾶ καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τῆς συγχρόνου αὐτῷ πράξεως τῆς Ἐκκλησίας. Ὡσαύτως καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, διδάσκων ὅτι ἡ Ἐκκλησία σύγκειται ἐξ ἀγαθῶν καὶ ἀμαρτωλῶν, γράφει, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία ἐκ παντοδαπῶν ἐπιτηδευμάτων συνειλεχται, ἵνα μηδεὶς ἐξω τῆς ὠφελείας ἀπολειφθῇ... Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν οὐκ ἤλθε καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, πρῶτον ἔταξεν ἐν τῇ κλήσει ἐν ἐκάστη συζυγίᾳ τὸ κατεγνωσμένον χείρωνα γὰρ τὰ ἔθνη τῶν κατοικούντων τὴν οἰκουμένην· ἀλλ' ὅμως προτετιμῆται, ἵνα οἱ κακῶς ἔχοντες πρότερον μεταλάβωσι τῆς ἐκ τοῦ ἱατροῦ ὠφελείας». (Ἐξ Ψαλμ. 48,1, PG 29,432). Οὕτως, ἄρα, ἡ Ἐκκλησία καλεῖ καὶ συγκαταριθμεῖ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἀγαθοὺς καὶ ἀμαρτωλοὺς ἢ «οἱ ἀμαρτήματα καταδικασθέντας», «τελείους καὶ ἀυποδεεστέρους», «ἀρτὴν εἰσαγομένους εἰς τὴν εὐσέβειαν» καὶ «ἀπεωσμένους», ἵνα πάντας σώσῃ. Διότι πάντες

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 72 τοῦ τεύχους τῆς 15/2/1970.

1. Πρβλ. K. R a h n e r, Die Sünde in der Kirche, ἐν G. B a r a u n a (hrsg.), De Ecclesia, Beiträge zur Konstitution «über die Kirche» des Zweiten Vatikanischen Konzils, Freiburg 1966, σ. 346-362. Τοῦ αὐτοῦ, Die Kirche der Sünder, Freiburg 1948.

ρι τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν ἔριδας καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτῆς κατὰ τῶν Μοντανιστῶν καὶ τῶν Δονατιστῶν ἐδίδαξεν, ὅτι ἡ ἐπίγειος ὁρατὴ Ἐκκλησία, ὡς κοινωνία τῶν βεβαπτισμένων πιστῶν, ὁμοιάζει πρὸς ἀγρόν, ἐν ᾧ φύονται παρὰ τὸν σίτον καὶ ζιζάνια, συμφύονται δὲ καὶ συμφύρονται μετὰ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀμαρτωλοί, οὗς αὕτη ἀγιάζουσα ἀκαταπαύστως ὁδηγεῖ πρὸς τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν σωτηρίαν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος τοῦ πάντας ἀνθρώπους θέλοντος σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν Θεοῦ (Α' Τιμ. 2,4)^{4α}.

Ἄλλως τε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο ἀπηλλαγμένη ἀμαρτωλῶν ἡ Ἐκκλησία, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖται ἐξ ἐλευθέρων ἀνθρώπων, ἡ δὲ ἀμαρτία προέρχεται ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκεται ἐν τῇ ὁδῷ, πορευομένη ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς πρὸς τὴν δευτέραν Παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἐν πειρασμοῖς καὶ δοκιμασίαις καὶ θλίψεσι, θὰ περιλαμβάνη ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτῆς καὶ ζιζάνια, ἧτοι ἀμαρτωλοὺς, ἀσθενῆ

γνωρίζουσιν, «ὅτι ἄλλως ἀδύνατον ἐξανθήσαι καὶ ἀρχὴν λαβεῖν εἰς καρποφορίαν, μὴ ἐν ταῖς αὐλαῖς γινόμενοι τοῦ Κυρίου» (Εἰς Ἡσαΐαν 1,28, ΡΓ 20, 173), τ.ἔ. μὴ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν κιβωτὸν τῆς σωτηρίας Ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ μόνον δύναται νὰ σωθῶσιν. Ὁμοίως καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διδάσκει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται οὐ μόνον ἐξ ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ Ἑλλήνων, μάγων, ἀνδροφόνων, γοήτων, ψευστῶν, ὑπούλων, οἷτινες σφύρονται ἐν αὐτῇ (οὐχὶ κατὰ δικαιοσύνην καὶ κατορθώματα ἀλλὰ κατὰ φιλανθρωπίαν... διὰ τὴν πολλὴν φιλανθρωπίαν, διὰ τὴν ἀφατον ἀγαθότηταν) τοῦ Θεοῦ. (Εἰς Ψαλμ. 5,42, ΡΓ 55,66). Πρβλ. καὶ εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 10,1, ΡΓ 62,75: «Εἰ δὲ μία κεφαλὴ καὶ ἐν σῶμα, τὸ σῶμα ἐξ ἐντίμων καὶ ἀτίμων σύγκειται μελῶν». Ὁ δὲ διάκονος Ἀλεξανδρείας Ὁλυμπιδωρος δέχεται προσέτι, ὅτι «σῶμα αὐτοῦ οἱ ἀμαρτωλοὶ καὶ οἱ τὴν ἀμαρτίαν ἐνεργοῦντες δαίμονες, ὥσπερ τοῦ Κυρίου ἡ Ἐκκλησία» οὐκ εἶπε δὲ ἦνῶνται, ἀλλὰ κεκόλληται· τὸ γὰρ ἐν οὐκ ἔστι παρ' ἐκείνων... κεκόλληται δὲ καὶ τὰ πάθη· καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ οὐ μὴ ἦνῶται, πρὸς ἑαυτὴν γὰρ διαφέρεται· τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία, οὐ μόνον τῇ ἀρετῇ, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλαις ἀντίκεινται». (Comment. in Job 41,14, ΡΓ 93, 445). Τέλος καὶ Ὁ Ἑὺσεβίου, Εἰς Ψαλμ. 39,13, ΡΓ 23, 357/60, μετὰ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Κύρου, Εἰς Ψαλμ. 39,13, ΡΓ 80, 1160, γράφουσιν: «Οὐδὲ ἐκ τελείων ἅπανα συνέστηκεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἀλλ' ἔχει καὶ τοὺς ραστόνη συζῶντας καὶ τὸν ἀνεμῆνον βίον ἀσπαζομένους καὶ ἡδοναῖς δουλεύειν αἰρουμένους. Καὶ ἐπειδὴ ἐν ἐστὶ σῶμα, ὡς ἐξ ἐνὸς προσώπου καὶ ταῦτα κάκεινα προσφέρεται». Πρβλ. Ἑὺσεβίου καὶ κατωτέρω στ. 409. Βλέπ. γενικώτερον S. T r o m p, μν. ἔ. I, 131 ἔξ.

4α. Πρβλ. καὶ Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ἐκκλησιολογία τοῦ Μ. Βασιλείου, σ. 9-10. Βλέπ. καὶ S. B u l g a k o w, Die Lehre von der Kirche in orthodoxer Sicht, ἐν «Internationale Kirchliche Zeitschrift» 47 (1957) 187: «In den Bestand der sichtbaren Kirche treten alle Getauften ein, d. h. also nicht nur die Gerechten, sondern auch die Sünder. Deshalb ist die irdische Kirche ganz und gar eine kämpfende Kirche, sie besteht aus Sündern, die sich retten lassen wollen, die, obgleich sie durch den Herrn losgekauft sind, kämpfen müssen um ihre Errettung. Niemandes Schicksal, niemandes Zustand kann endgültig bestimmt werden, solange das irdische Leben noch nicht beendet ist, im Blick auf die Verderbtheit der menschlichen Natur durch die Sünde. Das Fischnetz der Kirche bringt Fische allerlei Art zusammen (Matth. 13,47-50), und die Aussonderung findet erst statt, wenn die Spreu vom Weizen getrennt wird, bis dahin wachsen sie miteinander auf einem Acker (Matth. 13,24-30)».

ἠθικῶς μέλη, χρῆζοντα ψυχικῆς ἰατρείας, τῶν ὁποίων θὰ ἐπιδιώκη τὸν ἀγιασμόν καὶ τὴν σωτηρίαν, ἀγωνιζομένη ἅμα ἀκαταπαύστως κατὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ καὶ κατατείνουσα πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ, αὕτη ἐξαγιάζουσα τὰς γενεὰς τῶν ἐλευθέρων καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε ὑποκειμένων εἰς τὸν πειρασμόν καὶ σκανδαλισμὸν καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἀνθρώπων, ἄτε οὕσα «τὸ κοινὸν τῶν ψυχῶν ἰατρείον»^{4β}. Ὡστε ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἅγια, ἀλλ' ἅμα καὶ διαρκῶς ἐπιδομένη ἠθικοῦ καθαρμοῦ τῶν μελῶν τῆς, ὀδεύουσα ἀκαταπαύστως τὴν μακρὰν ὁδὸν καὶ πορείαν τῆς μετανοίας τῶν μελῶν τῆς, ὡς Ἐκκλησία μετανοούντων καὶ πλανωμένων, ἀποκλειομένης πάσης ἐξιδανικεύσεως τῆς στρατευομένης ἐπιγείου Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ μολονότι τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἀμαρτάνουσιν, ἐν τούτοις ἡ Ἐκκλησία καθ' ἑαυτὴν καὶ καθ' οὐσίαν δὲν δύναται νὰ ἀμαρτάνη, ἀλλὰ διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Μετανοίας δύναται νὰ ἐπανάγη εἰς τὴν ἀγιότητα τὰ ἀμαρτάνοντα μέλη τῆς, αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἀγνοοῦσα τὴν τε ἀμαρτίαν καὶ τὴν μετάνοιαν, καὶ παραμένουσα πάντοτε ἡ ἅγια νύμφη καὶ τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐννοεῖται διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅστις «ἐρρύσατο ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους» (Κολ. 1,13) τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν ἅγιον, «ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγέλλῃ τοῦ ἐκ σκότους αὐτὸν καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς» (Α' Πέτρ. 2,9). Ἐπομένως ἡ ἀγιότης τῆς Ἐκκλησίας ἀποδοτέα εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐκχέει αὐτὴν ἀφθόνως ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν του, ἧτις πάντοτε καταφεύγει μετὰ τῶν ἀμαρτανόντων μελῶν τῆς εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας, ὁ Χριστός, ὡς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, «πηγὴ ὑπάρχων ἀρετῆς ἀπάσης καὶ τῆς ἐν ἀγιασμῷ νοουμένης λαμπρότητος», ἀγιάζει τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας του, παρέχων ἅμα εἰς ἕκαστον ἀνθρώπον τὴν δυνατότητα νὰ πραγματοποιῆ τὸν προσωπικὸν ἀγιασμόν αὐτοῦ. «Ἐν αὐτῷ γὰρ πρώτῳ καὶ δι' αὐτοῦ πεπλουτήκαμεν καὶ τὸ δύνασθαι πληροῦν τὰ πρὸς κατόρθωσιν ἡμῶν ἐγκεχειρισμένα παρὰ Θεοῦ»⁵.

Ἐκ τῶν προειρημένων συνάγεται, ὅτι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀνήκουσι πάντες οἱ βεβαπτισμένοι καὶ κοινωνοῦντες τῆς μυστηριακῆς ζωῆς αὐτῆς πιστοί, ἔστω καὶ ἂν «ὡς σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον οἰκοῦντες» βαρύνωνται ὑπὸ ἀμαρτιῶν. Διότι ἀκριβῶς καθῆκον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ἡ ἐπαναγωγή αὐτῶν εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἀγιό-

4β. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Λόγος πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἀγίας εἰκόνας 1, ΡΓ 94, 1268. Βλέπ. καὶ Ἰωάννου Χρυσόστομου, Εἰς Γέν. 32,1, ΡΓ 53, 293: «Ἰατρεῖον γὰρ ἐστὶ πνευματικὸν ἡ Ἐκκλησία... καὶ ἰατρεῖον ἐστὶ ψυχῶν... καὶ δεῖ τοὺς ἐνταῦθα παραγενομένους κατάλληλα τὰ φάρμακα λαμβάνοντας καὶ τοῖς οἰκείοις τραύμασιν ἐπιτιθέντας, οὕτως ἐπανιέναι... καὶ καθάπερ εἰς ἰατρεῖον ἀπαντῶντας, τὰ κατάλληλα τοῖς ὑποκειμένοις πάθει φάρμακα λαβόντας, ἐξιέναι».

5. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εἰς Ἰωάν. 17, 16.17, ΡΓ 533/6 καὶ 17,4. 5, στ. 492, παρὰ Κ. Παπαπέτρου, Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ἀθήναι 1969, σ. 66-67.

τητα, τοῦθ' ὅπερ μητρικῶς ἐπιτελεῖ αὕτη δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀγιαστικῶν μέσων τῆς χάριτος, καταλείπουσα τὴν περαιτέρω διάκρισιν αὐτῶν εἰς τὸν «ποιμένα τὸν καλόν», ὅστις μόνος «γινώσκει τὰ ἴδια πρόβατα καὶ καλεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτὰ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰωάν. 10,1 ἐξ.). Διὰ δὲ τὰ μὴ τελειῶς ὑγιαίνοντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας θεωρεῖται κατ' οἰκονομίαν, ὅτι ἡ πίστις αὐτῶν καὶ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν παρέχουσιν εἰς αὐτὰ μὲν τὸ δικαίωμα ἵνα ἀνήκωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς ταύτην δὲ τὸ καθήκον ἵνα μεριμνᾷ ἀδιαλείπτως διὰ τὸν ἀγιασμὸν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, καθ' ὅσον «πολλοὶ καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν διάκεινται πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὡς πρὸς Κύριον, καὶ ἐν αὐτοῖς ἂν εἴη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα»⁶. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἀναμένη μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης μητρικῆς τὴν μετάνοιαν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἐπιδιώκουσα ἅμα αὐτὴν δι' ὅλων τῶν ἀγιαστικῶν αὐτῆς μέσων, μέχρις ὅτου εὐρεθῇ πρὸ παρώσεως καὶ δεδηλωμένης ἀμετανοησίας τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὅποτε τοῦτον «ὁ Θεὸς κρινεῖ» κυρίως (Α' Κορ. 5,13, πρβλ. καὶ 3,17), ἐν μέρει δὲ καὶ δυτερευόντως καὶ ἡ Ἐκκλησία (Ματθ. 18,17. Τίτ. 3,10). Σχετικῶς ἡ Ὁρθόδοξος ἐν Ἱεροσολύμοις τοπικὴ Σύνοδος τοῦ ἔτους 1672 ἐδίδαξε διὰ τῆς υἱοθετηθείσης ὑπ' αὐτῆς Ὁμολογίας τοῦ προέδρου αὐτῆς Πατριάρχου Δοσιθέου τὰ ἐπόμενα: «Πιστεύομεν μέλη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι πάντας καὶ μόνους τοὺς πιστοὺς, τοὺς τῆν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ δῆλα δὴ ἀμώμητον πίστιν ἀδιστάκτως πρεσβεύοντας, κἂν καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἀμαρτίαις παντοίαις ὑπεύθινοι εἴεν. Εἰ γὰρ μὴ ἦν μέλη τῆς Ἐκκλησίας οἱ πιστοὶ μὲν, ἀμαρτίαις δὲ συζῶντες, οὐκ ἂν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐκρίνοντο. Νῦν δὲ κρινόμενοι ὑπ' αὐτῆς, εἰς τε μετάνοιαν προσκαλούμενοι καὶ εἰς τὴν τρίβον τῶν σωτηρίων ἐντολῶν ποδηγετούμενοι, κἂν καὶ ἔτι ἀμαρτίαις ρυπαίνοντο, μόνον δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι οὐ πεπτώκασιν εἰς ἀπόγνωσιν καὶ ὅτι τῆς καθολικῆς καὶ εὐσεβοῦς ἀντέχονται πίστεως, μέλη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἰσὶ καὶ γινώσκονται»⁷.

Ἀλλὰ τοῦ ἀνωτέρω κανόνος ἐξαιρέσιν ἀποτελοῦσιν οἱ ἀρνηταὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, οἱ αἰρετικοὶ καὶ οἱ διαρρηγνύοντες τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας σχισματικοί, οὗς πάντας εὐλόγως ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἀπέκοπτε τοῦ ὑγιαίνοντος ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Διότι, ἐάν τις «τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ τελώνης» (Ματθ. 18,17). Περὶ τούτων, ὡς καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας εὐρισκομέ-

νων ἑτεροθρήσκων, ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις διδάσκουσιν, ὅτι στεροῦνται τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ἥτις εἶναι τεταμειυμένη μόνον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. «Σωθήσεται ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς» (Μάρκ. 16,16), ὁ δεχόμενος τὸν θεῖον λόγον καὶ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνήκων εἰς αὐτήν, διότι αὕτη εἶναι ὁ μόνος φορεὺς τῆς θείας ἀληθείας καὶ χάριτος, τὸ κέντρον τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ τὸ ὄργανον τοῦ ἰδιοποιούντος ταύτην ἐκάστῳ πιστῷ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ἐργαστήριον καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας καὶ ἡ οἰκονόμος καὶ διαχειριστὴς τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγιαζούσης θείας χάριτος. Ἐνεκα δὲ τούτου μόνον διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἐν «βασιλείᾳ» (Ματθ. 13,24 ἐξ. 31 ἐξ. 47 ἐξ. Λουκ. 18,29 ἐξ. κ.λπ.) καὶ «ποιμνῇ» (Ἰωάν. 10,16) καὶ «ναῶν» (Α' Κορ. 3,17. Ἐφ. 2,21) καὶ «οἴκῳ» (Α' Τιμ. 3,15. Ἐβρ. 3,6) καὶ «πόλει» (Ἐβρ. 12,22/3) κ.λπ. τοῦ Θεοῦ, δύναται νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ τὸν ἀνάντιον «extra Ecclesiam nulla salus», ἢ «extra hanc domum, i. e. Ecclesiam, nemo salvatur»⁸. Πράγματι «extra Ecclesiam totum potest habere praeter salutem»⁹. Διότι «habere... non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem»¹⁰. Δὲν δύναται λοιπὸν νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μόνον ἐντὸς αὐτῆς, τ.ἐ. ἐν τῇ ἀληθεῖ ἐνότητι καὶ ἐνσωματώσει εἰς τὸ σῶμα αὐτῆς, ἧς ἀποκλειστικὸν ἔργον εἶναι ἡ ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς μόνον πραγματοποιουμένη ὑποκειμενικὴ προσοικειώσις τῆς σωτηρίας, καθ' ὅσον τοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτῆς ἀπὸ βούλημα ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ σωτηρία, καὶ τοῦτο Ἐκκλησία κέκληται»¹¹. Ὅθεν «domus Dei una sit et nemini salus esse nisi in Ecclesia possit»¹². Ἐπομένως, «ἐὰν μὴ τις ἦ ἐντὸς τοῦ

8. Κυπριανοῦ, De unit. Eccl. 6. Epist. 73, 21. PL 3, 1122. 4, 502. Πρβλ. καὶ Epist. 4,4. 55,24. 74,7. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ὅτε τῆς Ἐκκλησίας ἕξω εὐρεθεὶς Εὐτρόπιος 1,6, PG 52, 397. 402. Εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 11,3-4, PG 62,84/5. Εἰς Α' Κορ. ὁμ. 30,2, PG 61,252 καὶ ὁμιλ. 31,2, στ. 259. Εἰς Κολ. ὁμιλ. 7,1. PG 62, 344. Πρβλ. καὶ J. K o r c b a c h e r, Ausserhalb der Kirche kein Heil? Eine dogmengeschichtliche Untersuchung über Kirche und Kirchezugehörigkeit bei Johannes Chrysostomus. München 1963.

9. Ὠριγένους, Εἰς Ἰησοῦν Ναυῆ, ὁμιλ. 3,5, PG 12, 841/2. Gr. chr. Schr., Origenes, τ. 7, 306/7. Καὶ ὁ Μ. Βασίλειος γράφει: «Οἱ πεφυτευμένοι ἐνταῦθα ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, ἥτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, ἐκεῖ ἐν ταῖς ἀλαῖς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσουσιν» (Εἰς Ψαλμ. 28,3, PG 29, 288), «ἄλλως ἀδύνατον ἐξανθῆσαι καὶ ἀρχὴν λαβεῖν εἰς καρποφορίαν, μὴ ἐν ταῖς ἀλαῖς γινόμενοι τοῦ Κυρίου» (Εἰς Ἡσαΐαν 1, 28, PG 30,173), ὡς προσεῖρηται. Πρβλ. καὶ Ἱερωνύμου, Epist. 15,2, PL 22, 355. Φουλλγγεντίου, De fide 36. 37. 38. PL 65, 703. 704.

10. Αὐγουστίνου, Sermo ad Caesar. Eccl. plebem 6, PL 43, 695.

11. Κυπριανοῦ, αὐτόθι, 4, 502.

12. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγ. I, 6, PG 8, 281. Στρωμ. 7,5, PG 9, 437.

13. Κυπριανοῦ, Epist. 62,4, PL 4, 381. Διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Εἰρηναῖον, «...operationem Spiritus, cujus non sunt participes omnes qui non currunt ad Ecclesiam... neque a mammillis matris nutriuntur in vitam, neque percipiunt de corpore Christi procedentem

6. Ὠριγένους, Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν. τ. 28,15, BEΠ. 12, 273.

7. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα... Π², σ. 835. Σημειώτεον ὅτι τὰ ἀνωτέρω διετύπωσεν ὁ Δοσιθέος πρὸς ἀπόκρισιν τῆς καλβινικῆς Λουκαρείου Ὁμολογίας, τῆς δεχομένης ἀμέλη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι τοὺς ἁγίους, τοὺς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐκλελεγμένους, τοῦθ' ὅπερ προηγουμένως εἶχεν ὁμοίως ἀποκρούσει καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱασίῳ τοπικῇ Σύνοδος τοῦ ἔτους 1642, δεχθεῖσα ὡς ἀμέλη τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας τοὺς ἀπλῶς κοινωνοῦντας καὶ μετέχοντας τῶν ἐκείνης μυστηρίων μετὰ πίστεως» (αὐτόθι σ. 646 καὶ 659).

θυσιαστηρίου (Ἐκκλησίας), ὑστερεῖται τοῦ ἄρτου τοῦ Θεοῦ» (θείας Εὐχαριστίας καὶ σωτηρίας)^{14α}. Ὁ Χριστὸς ζῆ καὶ ἐνεργεῖ καὶ σώζει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπομένως ἀφοῦ «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία, οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἔτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. 4,12), ἀρα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του μόνον «δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» καὶ οὐχὶ ἔξω καὶ μακρὰν αὐτῆς^{14β}.

Ἄξιον δὲ ἰδιαζούσης ἐξάρσεως εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν ἀρχαιοπαράδοτον ἀγιοπατερικὴν ταύτην διδασκαλίαν ἐμμένει μέχρι σήμερον ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἐπαφιεμένη εἰς τὴν εὐσπλαγγίαν, τὴν πανσοφίαν καὶ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ πάντας ἀνθρώπους θέλοντος σωθῆναι Θεοῦ τὴν καὶ δι' ἄλλων ἀγωγῶν καὶ ἐκτάκτων μέσων καὶ ὁδῶν μετοχέτευσιν καὶ μετάδοσιν τῆς χάριτος καὶ σωτηρίας εἰς τοὺς ἀξίους καὶ ἐπιδεκτικούς ταύτης ἀνθρώπους, τοὺς ἐξ ἀδηρίτου μὲν ἀνάγκης καὶ ἀγνοίας ἢ καλῇ τῇ πίστει πλανωμένους, ἀλλ' ἐν πίστει καὶ ἀρετῇ βιοῦντας ἔξω τῆς ταμιούχου τῆς θείας χάριτος καὶ κιβωτοῦ καὶ οἰκονόμου τῆς σωτηρίας ἀληθοῦς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς βαπτισθέντας εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ οὕτω τὴν δικαίωσιν ἀποκτήσαντας καὶ ἐσωτερικῶς ζῶντας ἐν τῇ καταστάσει τῆς χάριτος, τῆς ἐκρυσσάσης ἐκ τῆς θείας σαρκώσεως καὶ τῆς ἐξελαστηρίου θυσίας τοῦ σταυροῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας πάντων τῶν ἀνθρώπων, τῆς ἀναφερομένης ἀρα μυστικῶς καὶ πρὸς τοὺς ἐν πλάνῃ καλῇ τῇ πίστει διατελοῦντας βεβαπτισμένους χριστιανούς τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, τῶν κατεχουσῶν «elementa ἢ vestigia Ecclesiae», ἔτι δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς μὴ βεβαπτισμένους, ἀλλ' ἐν πίστει ἀναζητοῦντας ὡς ἀληθινὸν Θεὸν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἑτεροθρήσκους ἀγαθῆς προαιρέσεως¹⁵. Πρὸς τὴν ἀποψιν ταύτην ἀγ-

μεθια στηριζόμενοι ἔθεν μὲν ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος, ὑφ' ἣν ἐννοιοῦν ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω, ἔθεν δὲ ἐπὶ τῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ εὐρέως ἐφαρμοζομένης ἀρχῆς τῆς «οἰκονομίας», ἀντὶ τῆς «ἀκριβείας»¹⁶. Οὕτω π.χ. αὕτη, ἐνῶ κατ' ἀκριβείαν δὲν ἀναγνωρίζει τὰ ἐκτὸς αὐτῆς τελούμενα μυστήρια τῶν ἑτεροδόξων, ἐν τούτοις πράττει τοῦτο κατ' οἰκονομίαν, ὅταν εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις θεωρῇ ἀναγκαίαν καὶ σκόπιμον τὴν ἐφαρμογὴν τῆς οἰκονομίας. Κατὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ ἐφαρμόζεται γενικῶς μὲν καὶ κατ' ἀκριβείαν τὸ «extra Ecclesiam nulla salus», εἰς ἐξαιρετικὰς δὲ περιπτώσεις καὶ κατ' οἰκονομίαν τὸ «Ecclesia extra Ecclesiam»¹⁷, λαμβανομένου πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μυστήριον, ὀφείλουσα νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ Κυριακὸν «γενήσεται μία ποίμνη εἰς ποιμήν» (Ἰωάν. 10,16) διὰ τῆς ἐνσωματώσεως ὅλης τῆς πανανθρωπίνης οἰκογενείας τῶν τέκνων τοῦ κοινῆς οὐρανόου Πατρὸς καὶ

224, 290-302. P.A. Liégé, Le salut des «autres», ἐν «Lumière et Vie», Nr. 18 (1954) 13-50. Σχετικῶς ὁ U. Valeske, Votum Ecclesiae, München 1962, I. Teil, σ. 96-97, παρατηρεῖ ὅτι «in der römisch-katholischen Kirche unserer Tage hat sich eine Interpretation des Satzes «extra Ecclesiam nulla salus» durchgesetzt, die einerseits die römische Kirche ungeschmälert als die heilsnotwendige Kirche bezeugt, zugleich aber mit der Erkenntnis von der Doppelschichtigkeit im Wesen der Kirche (sichtbar — unsichtbar) ernst macht, daher auch akatholischen Christen und sogar gutwilligen Heiden—unter terminologisch verschiedener, sachlich aber weitgehend übereinstimmender Begründung — das Heil nicht unbedingt abspricht, diese sogar unter bestimmten Voraussetzungen als Glieder der Kirche im weiteren Sinne anspricht, und die sogar auf dem Wege ist, den kirchlichen Charakter der nichtkatholischen christlichen Gemeinschaften anzuerkennen».

16. Βλέπ. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα... τ. Π¹, Παράρτημα, σ. 972 ἔξ.

17. Τὰ ἀνωτέρω πειρῶνται ὅπως ἐρμηνεύσωσιν οἱ Ὁρθόδοξοι Ρῶσοι θεολόγοι S. Bulgakow καὶ P. Evdokimow ὡς ἐξῆς: Ὁ μὲν πρῶτος γράφει, παρὰ H. Schultz, ἐνθ' ἂν. σ. 413: «Es gibt eine gewisse äussere Zone der Kirche, welche sich schon ausserhalb ihres Bereiches befindet. Es besteht ein kirchlicher Zusammenhang, welcher nicht mit der Einheit der kirchlichen Organisation zusammenfällt; der Leib der Kirche fällt nicht vollkommen zusammen mit seinen äusseren Konturen, sondern hat ausserdem eine Peripherie... Die Kirche befindet sich so oder anders beständig in Beziehung mit dieser verborgenen, potentiellen Kirchlichkeit. Es ergibt sich der Schluss, dass es eine Ecclesia extra Ecclesiam, genauer extra muros, gibt... Es gibt eine christliche Welt, die gewissermassen eine atmosphärische Umgebung, einen Kometschweif um den Kern der Orthodoxie darstellt. Diese Umgebung ist innerlich mit ihr vereint, idem sie dasselbe Zentrum hat und soweit in ihr die Kraft Christi und die Gnade des Heiligen Geistes tätig ist». Ὁ δὲ P. Evdokimow, L' Orthodoxie, Paris 1959, σ. 155/6, γράφει: «Toute formation chrétienne en dehors des limites canoniques appartient à l' Orthodoxie, à la mesure de sa participation à la vérité (le baptême, le nom de Dieu). Une hérésie, un schisme est un phénomène de la vie de l' Eglise, son lien avec le centre-plérôme peut être plus ou moins relâché et c' est son degré d' orthodoxie. Ainsi, de toute «union» contingente, on en vient à l' «unité», ecclésiastique essentielle qui se relève de part sa nature «unique»: L' Eglise est une et elle est unique».

nitidissimum fontem, sed effodiunt sibi lacus detritos de fossis terrenis et coenoputidam bibunt aquam». (Ἐλεγχος... III, 24,1, PG 7, 966).

14α. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Ἐφεσ. 5,2. Βλέπ. καὶ Τραλλ. 7,2.

14β. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων δὲν εἶναι ἀκριβῆς ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ S. Zankow, μν. ἔ. σ. 77, σημ. 30, ὅτι «der grundlegende Satz der römischen Kirche: «extra Ecclesiam nulla salus» ist in der Orthodoxen Kirche weder vom Katheder noch von der Kanzel jemals gelehrt worden».

15. Πρβλ. X. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ, σ. 265 ἔξ. Συμβολικὴ², 78 ἔξ. Π. Τρεμπέλα, Δογματικὴ, τ. II, σ. 342 ἔξ. S. Bulgakow, Thesen über die Kirche, ἐν Procès—Verbaux du premier congrès de Théologie orthodoxe à Athènes, Athènes 1939, σ. 133. L. Zander, «Ecclesia extra Ecclesiam», ἐν «Kerygma und Dogma» 6 (1960) 214-226. Ἀπὸ ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς βλέπ. Y.M.-J. Congar, Heilige Kirche, Stuttgart 1966, σ. 434 ἔξ. A. Seitz, Die Heilsnotwendigkeit der Kirche nach der altchristlichen Literatur bis zur Zeit des hl. Augustinus, Freiburg 1903. L. Capéran, Le problème du salut des infidèles, 2 Bde (I. Essai historique. II. Essai théologique), Paris 1912, nouv. éd. 1934. V. Bainvel, Hors de l' Eglise, pas de salut, Paris 1913. J. C. Fenton, The meaning of the Church's necessity for salvation, ἐν «The American Eccl. Review» 124 (1951) 124-143, 203-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Ἀκλινές ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τῶν ἱερῶν Κανόνων».

Χαίρομεν, διότι ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Νικόλαος, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελευταίας ἐν Ἀθήναις παραμονῆς του, ἐτάχθη σαφῶς ὑπὲρ τῆς στάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἣτις κατεδίκασε τὴν παροχὴν τῶν Μυστηρίων εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς. Οὗτος ἐχαρακτήρισεν ὡς «εὐλογον τὴν σχετικὴν διακήρυξιν καὶ τοὺς ἐνδοιασμούς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας» καὶ προσέθεσε χαρακτηριστικῶς: «Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας εἶναι δεσμευμένον ἐκ μακροαίωνος παραδόσεως νὰ ἴσταται ἀκλινές ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ μόνον ἐπ' αὐτοῦ. Εἶναι δὲ περιεργον, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς διευρύνσεως τῆς κοινωρίας μετὰ τῶν Καθολικῶν ἐπὶ τοῦ μυστηριακοῦ πεδίου δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν αἱ σαφεῖς διατάξεις τῶν Ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὅποιοι ρητῶς ἀπαγορεύουν τοιαύτην ἐνέργειαν, χωρὶς τὴν ἀρμοδίαν ἐγκρισιν, ἣτις εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ ἔδει νὰ προέλθῃ ἀπὸ Οἰκουμενικῆν Σύνοδον».

Τὸ περιοδικὸν «Θεολογία».

Ὁ κυκλοφορήσας ὀγκώδης 40ὸς τόμος τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», ὅπερ ἐκδίδεται

προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηναίων καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, εἶναι δικαίως ἀφιερωμένος εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 100ετίας ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, 45ετίας ἀπὸ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ιδρύσεως τῆς «Θεολογίας» καὶ 30ετίας ἀπὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας αὐτοῦ.

Ἡ καλλιτεχνικὴ καὶ λιαν ἐπιμεμηλεμένη ἐκδοσις τοῦ περι ὁ ὁ λόγος τόμου, τῇ φροντίδι τοῦ Διευθυντοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Μπόνη καὶ τῶν μελῶν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς Καθηγητῶν κ. κ. Π. Μπρατσιώτου καὶ Ἱ. Καρμίρη, συμπίπτει ἔνθεν μὲν πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηναίων βράβευσιν τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», (ἀνθ' ὧν (τοῦτο) τοῖς Ἑλλησιν ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιστήμης ἐν τετρακόσῳ ἤδη τόμοις συνέβαλετο), ἐτέρωθεν δὲ πρὸς τὴν ἀναληφθεῖσαν προσπάθειαν πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ πρὸς ἐγκαιρον κυκλοφορίαν αὐτοῦ.

Ἀνάγκη θερμῆς προσευχῆς.

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ βαθυτάτης ὀδύνης παρηκολούθησε τὰ προσφάτως διαδραματισθέντα ἐν τῇ ἠρωϊκῇ καὶ μαρτυρικῇ Κύπρῳ. Τόσον ἡ δολοφονικὴ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Χάρτι Θεῖα διασωθέντος Μακαριωτάτου Ἀρχιε-

Πλάστου εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. «Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ» (Ἰωάν. 3,17). Ἐντεῦθεν καὶ πολλοὶ φαίνονται μὲν ὅτι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ἴσως εἶναι ἐκτὸς αὐτῆς, καθὼς ἐξ ἄλλου καὶ πολλοὶ ἄλλοι φαίνονται μὲν ὅτι εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἴσως ἀνήκουσιν ἐσωτερικῶς καὶ ἀοράτως εἰς αὐτήν¹⁸, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ πολυεσπλαγγγίου καὶ δικαίου Θεοῦ, οὕτινος εἶναι ἀνεξιχνίαστοι αἱ βουλαὶ καὶ αἱ σωτηριῶδες «οἰκονομίαι».

Αὐτονόητον, τέλος, ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ὡς ἀληθῆ καὶ γνησίαν Ἐκκλησίαν, ἕξω τῆς ὁποίας οὐκ ἔστι σωτηρία, θεωροῦσι τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰδρυθεῖσαν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀποστόλων, τῶν ἐπτὰ οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ἀρχαίων οἰκουμενικῶν Διδασκάλων καὶ Πατέρων, τὴν ἕκτοτε συνεχιζομένην κατ' εὐθεῖαν, κανονικῶς, ἀδιακόπως καὶ ἀναλλοιώτως ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἔχει τὴν αὐτοσυνειδησίαν, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ νόμιμος καὶ γνησία κληρονόμος καὶ ἐπιβίωσις τῆς ἀρχαίας

ἁδιαιρέτου Ἐκκλησίας, κατέχουσα τὸ πλήρωμα τῆς ἀγιαζούσης καὶ σωζούσης θείας χάριτος καὶ τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας καὶ διατηροῦσα ἀκεραίαν καὶ ἀκαινοτόμητον (τὴν ἅπαξ παραδοθεῖσαν τοῖς ἁγίοις πίστιν) (Ἰουδ. 3) μετὰ τοῦ ἀρχαιοπαράδοτου ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἀρχαίας ἀνοθεύτου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἐν γένει. «Κατὰ τε οὖν ὑπόστασιν, κατὰ τε ἐπίνοιαν, κατὰ τε ἀρχήν, κατὰ τε ἐξοχὴν, μόνην εἶναι φαμέν τὴν ἀρχαίαν καὶ καθολικὴν Ἐκκλησίαν», ὡς καὶ τὴν ἀληθῶς συνεχιζούσαν αὐτὴν Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διατηροῦσαν ἀνόθευτον τὴν μίαν, γνησίαν διδασκαλίαν καὶ Παράδοσιν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων. «Μία γὰρ ἡ πάντων γέγονε τῶν Ἀποστόλων ὡςπερ διδασκαλία, οὕτω δὲ καὶ ἡ Παράδοσις»¹⁹.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

18. «Ὡςπερ γὰρ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων οὐ μεθ' ἡμῶν εἰσιν, οὐδ' ὁ βίος ἀλλοτριῶν τοῦ κοινῆ σώματος, οὕτως πολλοὶ τῶν ἕξωθεν πρὸς ἡμῶν, ὅσοι τῷ τρόπῳ τὴν πίστιν φθάνουσι, καὶ δεύονται τοῦ ὀνόματος, τὸ ἔργον ἔχοντες». (Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγ. 18,6, PG 35, 992).

19. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Στρωμ. 7,17, PG 9, 552. BEP. 8, 298. Πρβλ. καὶ Μητροφάνους Κριτοπούλου, Ὁμολογ. 7, παρὰ Ἱω. Καρμίρη, αὐτόθι, τ. Π², 528/9. Βλέπ. καὶ Ἱω. Καρμίρη, Ἐκκλησιολογικά, Ἀθῆναι 1953, σ. 4 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ, Ὀρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμός, Ἀθῆναι 1937, σ. 11-12. J. Meyendorff, L'Eglise Orthodoxe hier et aujourd'hui, Paris 1960, σ. 192. R. Slenczka, Ostkirche und Ökumene, Göttingen 1962, σ. 174 ἐξ. F. Gavin, Some aspects of contemporary Greek Orthodox Thought, Milwaukee—London 1923, σ. 249 ἐξ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Τὸ Γραφεῖον Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξέδωκε τὴν 28 Φεβρουαρίου ἐ. ἔτους τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν:

«Εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον καταφθάνουν συνεχῶς τηλεγραφήματα ἐκ μέρους πλείστων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, Συλλόγων καὶ ἰδιωτῶν, διὰ τῶν ὁποίων οὗτοι ἐκφράζουν τὰ συγχαρητήριά των καὶ τὴν συμπαραστάσιν των διὰ τὴν ἀντίθετον θέσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔναντι τῆς ἀποφάσεως τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας νὰ δεχθῆ εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν τοὺς ἑτεροδόξους. Συγκεκριμένως ὁ Σεβασμιώτατος

Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Χρυσόστομος ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Ἀναγνούς ἀνακοινωθέν τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τοῦ πρωτακούστου τομῆματος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ ὅποιον αὕτη, ἐπὶ καταφρονήσει ἱερῶν Κανόνων, ἁγίων παραδόσεων καὶ αἰωνοβίου ὀρθοδόξου δεοντολογίας, προέβη εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Παπικῶν, ἡγαλλιασάμην τῷ πνεύματι καὶ τῇ καρδίᾳ.

Υἱοθετῶν καὶ ἀποδεχόμενος πλήρως τὸ ἐν λόγῳ ἀνακοινωθέν ὡς Ὁρθόδοξος Ἐπίσκοπος, αἰσθάνομαι τὸ καθήκον νὰ κατιδικάσω μετὰ ἱερᾶς ἀγανακτήσεως τὴν ἀπόβλητον καὶ

πισκόπου καὶ Ἐθνάρχου Κύπρου κ. Μακαρίου, ὅσον καὶ ἡ ἐπακολούθησας δολοφονία τέως Ὑπουργοῦ, ὡς καὶ ἡ ὅλη ἀναταραχὴ, ἣτις προεκλήθη εἰς τὰς τάξεις τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν, ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ δαίμων τῆς διχονοίας προσπαθεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ ὅ,τι ἐκερδήθη ὑπ' αὐτοῦ μετὰ πλείστων θυσιῶν καὶ ἀγώνων.

Ὅθεν ἐπιτακτικόν εἶναι τὸ καθήκον τῆς θεομῆς προσευχῆς πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἵνα Κύριος ὁ Θεὸς ἐπαναφέρῃ τὴν γαλήνην εἰς τὴν ὥραϊαν Ἑλληνικὴν νῆσον καὶ φωτίσῃ πάντας ἐν αὐτῇ, ἵνα παραμείνουν συσπειρωμένοι περὶ τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν των, πρὸς περαιτέρω ἀξιοποίησιν τῶν αἱματηρῶν θυσιῶν των καὶ πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἐδγῶν πόθων των.

«Κέντρον Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας».

Σημειοῦμεν μεθ' ἱκανοποιήσεως τὰ αἰσθήματα ἀνακουφίσεως, διὰ τῶν ὁποίων τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐδέχθη τὴν εἰδησιν, καθ' ἣν ἀνελήθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν εἰδικὴ προσπάθεια, πρὸς διάσωσιν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ διὰ τὴν ἀποτελεσματικώτερον ἀντιμετώπισιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὰ διαζύγια, συνεστήθη ἐξειδικευμένος φορεὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Κέντρον Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας», σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ συστηματικὴ ἔρευνα καὶ ἐπιστημονικὴ παρακολούθησις τῶν προβλημάτων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὰς σχέσεις τῶν συζύγων, καὶ ἡ ἀνάλογος ἀντιμετώπισις αὐτῶν ἢ δημοιοργία καταλλήλων προϋποθέσεων διὰ τὴν ἀποφυγὴν διασπάσεως τῆς οἰκογενείας καὶ ἢ προώθησις ταύτης εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας» ἢ ἐγκαιρος ἐνημέρωσις τῶν νέων καὶ νεανίδων καὶ ἢ προστασκευὴ αὐτῶν διὰ τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν.

Τοιοῦτων ὄντων τῶν στόχων τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Κέντρον, δὲν εἶναι δυνατόν εἰ μὴ νὰ ἐπισπάσῃ τὴν θείαν εὐλογίαν, ὥστε αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ νὰ στεφθῶν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας καὶ ἀποδώσιν καρπὸν ἐξατονταπλασίονα.

Μεγίστη ἀπήχησις.

Ἐν συνεχείᾳ δέον νὰ ἐξαρθῆ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Τύπος δι' ἐδστοχωτάτων σχολίων ἢ ἄρθρων ἢ χρονογραφημάτων ἐξῆρε τὴν ἐν τῇ προηγουμένη παρατηρήσει μνημονευθεῖσαν προσπάθειαν. Οὕτως ἐγκριτος ἐφημερίς σημειοῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ ἐξῆς: «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐγκαινιάζει ἐν ἀληθῶς μέγα κοινωνικὸν ἔργον. Καρπὸς εὐτυχῶς ἐμπνεύσεως, βαθυτάτης ὠριμότητος καὶ διανοῦς διορατικότητος, ἢ φωτισμένη αὐτῇ πρωτοβουλία... εἶχε μεγίστην ἀπήχησιν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην καὶ συνεκέντρωσε τὴν γενικὴν καὶ ἐνθουσιώδη ἐπιδοκιμασίαν ὅλων τῶν στρωμάτων τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, πράγματι, ποὺ ἀνατίθεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας μία τόσον πολυσήμαντος καὶ μακρόπνοος κοινωνικὴ ἀποστολή. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ περιφρουρήσῃ, νὰ προστατεύσῃ τὸ ὑγιὲς κῆτταρον τῆς κοινωνίας μας, τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν».

Ἐτέρα ἐγκριτος ἐφημερίς σημειοῖ: «Ἐὐλόγος εἶναι ἡ ἀνησυχία, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε, ὡς Προκαθημένος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν διὰ τὴν παρατηρουμένην εἰς τὴν χώραν μας ἀξίωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαζυγίων. Ἀξίει δὲ κάθε ἔπαινον ἢ πρωτοβουλία τὸν διὰ τὴν διοργανώσιν πανελληνίου ἐκστρατείας, μετ' στόχους τὴν προάσπισιν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν καταπολέμησιν τῶν λόγων διαζυγίου. Διὰ πρώτην φορὰν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ πεφωτισμένου αὐτοῦ κληρικοῦ, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀποδεικνύει, ὅτι ἀντιλαμβάνεται ὑπὸ εὐρύτερον πρῶσιμα τὴν ἀποστολήν της, κατερχομένη καὶ εἰς ἀγῶνας κοινωνικοῦς».

Ἐξ ἄλλου γνωστός καὶ διακεκριμένος χρονογράφος ἐτέρας ἐφημερίδος ἔγραψε τὰ ἐξῆς: «Στανροφορία γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν διαζυγίων στὴν Ἑλλάδα ἀνέλαβε ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν κ' ἀπὸ ὅσα ἔξω πρώτη φορὰ ἡ Ἐκκλησία μας ἀποφασίζει ν' ἀναπτύξῃ δραστηριότητα ἐπάνω σ' ἓνα τέτοιο κοινωνικὸν τομέα, ἔτσι ὥστε... ν' ἀξίξῃ τὴν προσοχὴν μας ἢ τόσο σοβαρῇ πρωτοβουλία... Δὲν πρόκειται ἀπλῶς γιὰ ἱερομιάδες..., ἀλλὰ γιὰ μιὰ θετικὴν προσπάθειαν γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα ἐνός θεσμοῦ, ἐπάνω στὸν ὅποιον στηρίζεται τὸ κοινωνικὸν μας καθεστῶς».

κατάκριτον ἀπόφασιν καὶ διαγωγὴν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, δι' ἧς ἀποφάσεως καὶ συμπεριφορᾶς ἔσχισεν ἑαυτὴν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀγιωτάτων ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Εἶθε Πανάγιος Δομήτωρ μητρός Ἐκκλησίας νὰ δώσῃ μετάνοιαν εἰς τοὺς ποιμένας τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα διὰ θερμῶν δακρῶν ἀποκλαύσουν τὴν θανάσιμον ταύτην ἀμαρτίαν των καὶ ἐν μετανοίᾳ τὸ ταχύτερον ἐπανορθώσουν ἀσύγγνωστον ὀλίσθημα των.

—Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 11 Μαρτίου ἔ. ἔτους ἡσχολήθη, μεταξύ τῶν ἄλλων, καὶ μετὰ κάτῳθι θέματα:

α) Μετ' εἰσήγησιν τοῦ Μακαριώτατου Προέδρου ἐπὶ τοῦ ἐκδοθέντος, συνοδικῆ ἐξουσιοδοτήσεως, ἀνακινωθέντος κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας περὶ μυστηριακῆς κοινωνίας αὐτῆς μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν δεκάδας τηλεγραφημάτων Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν καὶ λοιπῶν ἐκκλ. παραγόντων ἐπιδοκιμαζόντων τὴν ὡς ἄνω θέσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν γενομένην ἀποδοκιμασίαν τοῦ ἀντικανονικοῦ διαβήματος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπέφασκε τὴν ἀποστολὴν ἐγγράφου πρὸς τὸ Οἶκον. Πατριαρχεῖον, ἐκφράζοντος τὴν ἀντίθεσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν.

β) Ἐπίσης, συζητήσασα ἐπὶ τῶν ληφθεισῶν ἀπαντήσεων τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν Πειραιῶς κ. Χρυσοστόμου καὶ Κορινθίας κ. Παντελεήμονος καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἀμφότεροι οἱ Ἱεράρχαι οὗτοι ἐξέφρασαν τὴν λύπην των δι' ὅσα ἀνέγραψαν ἢ εἶπον κατὰ τε τοῦ Μακαριώτατου Προέδρου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ θεωρήσασα ἱκανοποιητικὰς τὰς παρασχεθείσας ἐξηγήσεις, ἀπέφασκε τὴν διακοπὴν τῶν κατ' αὐτῶν ἀνακρίσεων.

— Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 12.3.1970 ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας ἐξέθεσε τὰ τῆς προσφάτου ἐπισκέψεως αὐτοῦ εἰς τὰς Αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας καὶ Τσεχοσλοβακίας, ἐνθα μετέβη κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπὶ ἐκκλησιαστικῆ ἀποστολῆ.

Μετὰ ταῦτα ἡ Ἱερά Σύνοδος ἡσχολήθη μετ' ὑπηρεσιακὰ θέματα, συνεχίσασα τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ Νόμου περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων.

— Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 16 Μαρτίου 1970 ἡσχολήθη μετὰ τὸν προγραμματισμὸν τῆς δραστηριότητος τῶν ἐπὶ μέρος Μονίμων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ἔτος 1970. Μετ' εἰσήγησιν τῶν Σεβασμ. Προέδρων τῶν Μονίμων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν α) ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας προβλημάτων, β) ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων Ἐξωτερικοῦ καὶ γ) ἐπὶ τοῦ Ὑψου, καὶ κατόπιν διεξοδικῆς συζήτησεως, ἐνέκρινε τὰ ὑποβληθέντα προγράμματα, συντονίσασα τὰς καταβλητέας προσπάθειάς εἰς τοὺς ὡς ἄνω τομεῖς.

—Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 17 Μαρτίου 1970 ἡσχολήθη μετὰ τὰς κάτῳθι ὑποθέσεις:

α) Συνεπλήρωσε τὴν κενωθείσαν θέσιν Προέδρου τῆς Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κυροῦ Διουσιού, ὄρισασα ὡς τοιοῦτον τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Νικαίας κ. Γεώργιον, ὅστις αὐτοδικαίως καταλαμβάνει καὶ τὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ θέσιν τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου.

β) Ἐψήφισε τὸν Κανονισμὸν περὶ Ἱεροκηρύκων, ἀποβλέποντα εἰς τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Κανονισμῶν ρύθμισιν τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἀσκήσιν τοῦ κηρυκτικοῦ ἔργου ζητημάτων.

γ) Ἐνέκρινε τὰ προγράμματα δραστηριότητος κατὰ τὸ 1970 τῶν ὑπολοίπων Μονίμων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, ἧτοι τῶν ἐπὶ τοῦ Μοναχισμοῦ, τῆς Νεότητος, τῆς Ἀρχιγραμματείας, τοῦ Ἐκκλησ. Παιδείας, τῆς Ποιμαντικῆς Ὁργανώσεως καὶ τῶν Κανονικο-Δογματικῶν Ζητημάτων.

—Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 18 Μαρτίου 1970 μετ' ἐπεξεργασίαν ἐψήφισε τὸν Κανονισμὸν λειτουργίας τοῦ Πανελληνίου Ἱεροῦ Ἰδρύματος Τήνου. Ὡσαύτως ἐψήφισε τὸν Κανονισμὸν «περὶ τῆς τηρητέας διαδικασίας πρὸς ἔκδοσιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου».

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1-20 Μαρτίου ἔ. ἔτους:

Ἐτέλεσε τὴν 1 Μαρτίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Κοιμήσεως Θεοτόκου Κυνοσάργους.

— Τὴν 6 Μαρτίου Τρισάγιον εἰς τὸν τάφον τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Παύλου, καταθέσας καὶ στέφανον ἐκ δάφνης.

— Τὴν 14 Μαρτίου Τρισάγιον εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῇ τελετῇ τῶν Νεκρῶν.

— Τὴν 15 Μαρτίου εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν τὴν θείαν Λειτουργίαν, συνιερουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

— Τὴν 19 Μαρτίου, ἑορτὴν τοῦ ἀγίου μάρτυρος Χρυσάνθου, Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου.

Πρόεστη τὴν 13 Μαρτίου τῆς Ἀκολουθίας τῶν Χαίρεισιμῶν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, τὴν δὲ 20 Μαρτίου εἰς τὸν Ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Νέας Ἰωνίας.

Συνειργάσθη τὴν 6 Μαρτίου μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν κ. Ἀνδρουτσοπούλου.

— Τὴν 15 Μαρτίου μετὰ τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. Γεωργίου Δημητριάδου.

— Τὴν 17 Μαρτίου μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας κ. Σπέντζα καὶ τοῦ κ. Γεωργίου Σχιζα.

Πρόδρευσεν τὴν 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19 καὶ 20 Μαρτίου τῶν συνεδριῶν τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Τὴν 18 Μαρτίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΔΕΠ.

— Τὴν 19 Μαρτίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κασιματείου Κληροδοτήματος.

— Τὴν 20 Μαρτίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Οἴκου Τυφλῶν.

Παρεκάθησε τὴν 1 Μαρτίου εἰς γεῦμα τοῦ «Σπιτιοῦ Γαλήνης τοῦ Χριστοῦ» τῆς ἐνορίας Ἁγίου Μελετίου.

— Τὴν 15 Μαρτίου μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων εἰς τὸ πρόγευμα, τὸ ὁποῖον παρέθεσεν εἰς τὸ Μέγαρον Μαξίμου ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Ἀντιβασιλεὺς στρατηγὸς κ. Γεώργιος Ζωϊτάκης.

Παρέστη τὴν 5 Μαρτίου εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς Ὑποεπιτροπῆς ἐργασίας μεταξύ τῶν φοιτητῶν, τῆς Μ.Σ.Ε. τῆς Νεολαίας καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Νικολάου παραταθέν ἐν τῷ ξενοδοχείῳ «Βασιλεὺς Γεώργιος» ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως γεῦμα.

— Τὴν 16 Μαρτίου εἰς τὴν ἀπονομὴν τῶν διπλωμάτων εἰς τὰς ἀποφοίτους Ἀδελφὰς Νοσοκόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Ἐδέχθη τὴν 2 Μαρτίου τὸν Κοσμητόρα τῆς Ὁδοντιατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ὁρέστην Λουρίδην, τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς κ. Μ. Τρικουράκη, τὸν ἱατρὸν κ. Γ. Καρρέρ, τὸν Πρόεδρον τῆς Διδασκαλικῆς Ὀμοσπονδίας κ. Χ. Λάμπρου, τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀναργυρείου Σχολῆς Σπετσῶν κ. Κ. Λέντην, τὸν οἰκονομολόγον κ. Χ. Θανάπουλον, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. κ. Δανιὴλ Ἀεράκη, τὸν γραμματεὰ τοῦ Ἀχιλλοπουλείου Κληροδοτήματος κ. Ε. Κουτσόπουλον, τὸν κ. Ν. Λάμπρου, τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ρωσικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, τὸν ἐπιχειρηματίαν κ. Π.

Δελφίν, τὸν ὑποστράτηγον κ. Εὐάγγελον Ἀποκορίτην, τὸν κ. Σ. Χριστοῦδην, τὸν κ. Ν. Καράβολον καὶ τὸν ἀξιωματικὸν κ. Ἀπόστολον Χονδράκην.

— Τὴν 5 Μαρτίου τὸν πανοσ. ἀρχιμ. κ. Χρυσόστομον Μαυρογιαννόπουλον.

— Τὴν 12 Μαρτίου τὸν Ἐξοχώτατον Πρέσβυν τῆς Ὀλλανδίας κ. Bartman καὶ τὸν Mr. J. Ronson.

— Τὴν 18 Μαρτίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γαλλίας κ. Μελέτιον.

Διάλογος μετὰ τοὺς φοιτητάς.

Ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς, ὅπως ὑποβοηθήσῃ τοὺς φοιτητάς καὶ σπουδαστάς ὄλων τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτοὺς προβλημάτων, ἀπεφάσισε τὴν διοργανώσιν, κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, σειρὰν ὁμιλιῶν ἐπὶ ζωτικῶν διὰ τοὺς νέους συγχρόνων θεμάτων, ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Διάλογος μετὰ τοὺς φοιτητάς».

Κατὰ τὴν πρώτην συγκέντρωσιν, τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας (21.3.1970), μετὰ σύντομον εἰσαγωγὴν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου, ὁμίλησεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Σάββας Ἀγουρίδης μετὰ θέμα: «Προβληματισμοὶ ἐνώπιον τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀπογνώσεως».

Κέντρον Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἐκήρυξε τὴν 4 Μαρτίου ἑ. ἔτους τὴν ἐναρξιν πανελληνίου ἐκστρατείας ὑπὲρ τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς μειώσεως τῶν διαζυγίων. Ὁμιλιῶν ἐνώπιον 80 καὶ πλέον κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁ Μακαριώτατος τοὺς ἐκάλεσε νὰ θεθοῦν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀναληφθείσης προσπάθειας, ὑπογραμμίσας μεταξύ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Ὁ κλονισμὸς τοῦ γάμου εἶναι σήμερον μίᾳ λαΐαψ, τὴν ὁποίαν μίαν ἡμέραν θὰ ἀντιμετωπίσωμεν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸν ρυθμὸν, τὸν ὁποῖον δυστυχῶς ἀντιμετωπίζουσι οἱ λαοὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Δὲν εἴμεθα, εὐτυχῶς, εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ ἀπελπιζόμεθα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἀπεναντίας, εὐχαρίστως σὰς ἀνακοινῶ, ὅτι κατόπιν συστηματικῆς ἐργασίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν διαζυγίων ἐμειώθη. Πρέπει ὅμως νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰς προσπάθειάς μας ὅλοι, διότι ὅλοι εἴμεθα ὀφειλέται πρὸς κάποιον πατέρα καὶ μητέρα, οἱ ὁποῖοι ἐκοπίασαν διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν ὅ,τι καλὸν ἔχομεν. Ἡ οἰκογένεια σήμερον ὑφίσταται κλυδωνισμὸν ἐκ μέρους πολλῶν ἐξωτερικῶν αἰτίων. Πρέπει εἰς πρώτην φάσιν νὰ ἀποτρέψωμεν τὴν διάλυσιν τῆς οἰκογενείας καὶ κατόπιν ὁ ἀγὼν μας θὰ στραφῇ μετὰ σύστημα εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ καταπολέμησιν τῶν αἰτίων».

Ἀκολουθῶς, ὁ Μακαριώτατος ἐκάλεσε τοὺς παρισταμένους εἰς προσευχὴν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ ἔργου καὶ διένειμε τὸν ἀκόλουθον κανονισμὸν ὁργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ «Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας», βάσει τοῦ ὁποῖου ὅσοι ἐπιθυμοῦν δύνανται νὰ προσφέρουν τὴν ἐργασίαν των.

Κανονισμὸς ὁργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ «Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας»

1. Σκοπὸς τοῦ «Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας» εἶναι:

α) Ἡ συστηματικὴ ἐρευνα καὶ ἐπιστημονικὴ παρακολούθησις τῶν προβλημάτων, τῶν ἀναφουμένων εἰς τὰς σχέσεις τῶν συζύγων καὶ ἡ ἀνάλογος ἀντιμετώπισις αὐτῶν.

β) Ἡ δημιουργία προϋποθέσεων καταλλήλων διὰ τὴν ἀποφυγὴν διασπάσεως τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ προώθησις ταύτης εἰς τὴν πραγμάτων τῆς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας».

γ) Ἡ ἐγκαίριος ἐνημέρωσις τῶν νέων καὶ νεανίδων καὶ ἡ προπαρασκευὴ αὐτῶν διὰ τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν.

2. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὡς ἄνω σκοποῦ λειτουργοῦν α') ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ β) αἱ Περιφερειακαὶ Ἐπιτροπαί.

3. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ λειτουργεῖ παρὰ τῷ Γραφείῳ Ποιμαντικῆς Οἰκογενείας καὶ στεγάζεται εἰς τὰ Κεντρικὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.

Μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι: α) ἡ Ὑπεύθυνος τοῦ Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας, β) 1-3 Κοινωνικαὶ Λειτουργοί, γ) 5-10 πρόσωπα ἠϋζημένου κύρους, διαθέτοντα εἰδικὴν μόρφωσιν ἢ πείραν περὶ τὰ προβλήματα τῆς Οἰκογενείας.

4. Αἱ Περιφερειακαὶ Ἐπιτροπαί συνιστῶνται παρ' ἐκάστη Ἀρχιεπισκοπικῆ Περιφέρειᾳ (ἀνὰ μίαν ἕως τρεῖς), τελοῦσαι δὲ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐποπτείαν τῶν οἰκείων Βοηθῶν Ἐπισκόπων, προεδρευόνται ὑπὸ καταλλήλου, ἐκάστη, Κληρικοῦ τῆς Περιφέρειας, ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ Βοηθοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς Περιφέρειας. Μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων εἶναι ἀπὸ 4-8 Κύριοι καὶ Κυρία (ἕξ ἡμισείας) δι' ἐκάστην Ἐπιτροπὴν. Ὡσαύτως, παρ' ἐκάστη Περιφερειακῇ Ἐπιτροπῇ θὰ ὀρίζεται ὡς συνεργάτις μίᾳ Κοινωνικῇ Λειτουργῷ, ἐπιλεγομένη ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

5. Σκοπὸς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι: α) Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γενικοῦ τοιοῦτου (ἄρθρον 1) μελέτη τῶν προβλημάτων τῆς οἰκογενείας, ἡ ἀντιμετώπισις αὐτῶν γενικῶς, ὁ πραγματισμὸς καὶ ἡ μελέτη τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων διαπαιδαγωγήσεως τῶν μελλονύμφων καὶ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ἐπὶ μέρος περιπτώσεων, τῶν ἐπαπειλουσῶν τὴν διάλυσιν συγκεκριμένων οἰκογενειῶν.

6. Σκοπὸς τῶν Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν εἶναι τὸ μὲν ἡ μελέτη τῶν ἐπὶ μέρος διαβιβαζομένων αὐταῖς περιπτώσεων, τὸ δὲ ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς συμβολὴ εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοποῦμένων ὑπὸ τοῦ Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας.

7. Βασικῶς τὰ θέματα τοῦ Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας θὰ τίθενται ὑπὸ τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Γραφείου Ποιμαντικῆς Οἰκογενείας, τὰ τε γενικὰ καὶ τὰ κατὰ περίπτωσιν.

α) Τὰ γενικὰ θέματα θὰ μελετῶνται, θὰ προγραμματίζονται καὶ θὰ ὑλοποιῶνται μετ' ἐπισταμένην μελέτην καὶ τελικὴν ἔγκρισιν Ἡμῶν (π.χ. ἔκδοσις ἐντύπων διὰ τὴν οἰκογένειαν, σεμινάρια μελλονύμφων κλπ.).

β) Τὰ ἐπὶ μέρος (κατὰ περίπτωσιν), διαβιβαζόμενα ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Γραφείου Ποιμαντικῆς εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν, θὰ τυγχάνουν ὑπ' αὐτῆς δελετιστοῦσεως, θὰ σχηματίζεται πλήρης φάκελλος καὶ θὰ διαβιβάζονται μετὰ σημειώματος βασικῶν ὁδηγιῶν εἰς τὰς Περιφερειακὰς Ἐπιτροπὰς πρὸς μελέτην, ἐπιτυχῇ ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν.

γ) Μετὰ τὴν, συμφώνως πρὸς λεπτομερεῖς ὁδηγίας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐνέργειαν ὑφ' ἐκάστης Περιφερειακῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς διαβιβαθείσης αὐτῇ περιπτώσεως, ἐπιναφέρεται ὁ φάκελλος εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν, μετὰ σημειώματος ἐπὶ τε τῶν ἐνεργειῶν καὶ τοῦ ἀποτελέσματος.

δ) Ἐπὶ τῶν γενικῶν θεμάτων (βλέπε ἀνωτέρω α) αἱ Περιφερειακαὶ Ἐπιτροπαί θὰ συνεργάζονται μετὰ τῆς Κεντρικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκπονουμένων προγραμμάτων, σχεδίων κλπ.

8. Αἱ Περιφερειακαὶ Ἐπιτροπαί θὰ συνέρχονται πρὸς μελέτην τῶν φακέλων (περιπτώσεων) ὡσάκις διαβιβάζονται τοιοῦτοι αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ὅπως δὴποτε οἴκοθεν, πρὸς μελέτην τῶν ἐν τῇ Περιφερείᾳ των συναφῶν θεμάτων ἢ περιστατικῶν.

Οἱ Πρόεδροι τῶν Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν θὰ συνέρχονται ἅπαξ κατὰ τρίμηνον τακτικῶς, ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις εἶναι ἀνάγκη, εἰς κοινὴν συνεργασίαν μετὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄπαντα δὲ τὰ μέλη τῶν Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν θὰ συγκαλῶνται κατὰ καιροῦς εἰς ὁμοίᾳς κοινὰς συνεργασίας,

πρὸς ἐνημέρωσίν των ἐπὶ τῶν εἰδικῶν προβλημάτων τοῦ ἔργου. Ὡσαύτως θὰ παρέχεται εἰς αὐτὰ ἡ εὐκαιρία παρακολούθησος εἰδικῶν ὁμιλιῶν καὶ ἐκδηλώσεων, ὀργανουμένων ὑπὸ τοῦ Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας.

9. Τοὺς Προέδρους τῶν Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν προτείνουν οἱ οἰκείοι Ἀρχιερατικοὶ Ἐπίτροποι μεταξύ πάντων τῶν Κληρικῶν τῆς Περιφέρειας των. Τὰ μέλη τῶν Περιφ. Ἐπιτροπῶν προτείνουν οἱ Πρόεδροι τούτων.

10. Τὴν ὑπεύθυνον καὶ τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς προτείνει πρὸς διορισμόν ὁ Προϊστάμενος τοῦ Γραφείου Ποιμαντικῆς Οἰκογενείας.

11. Ἄπαντες οἱ ἀνωτέρω διορίζονται τιμητικῶς (ἀνευ ἀμοιβῆς) ἐπὶ διατεῖ θητεία, δυναμένη εἴτε νὰ συντηρηθῇ εἴτε νὰ παραταθῇ, κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν ἡμῶν. Πάντας τοὺς διορισμοὺς ὑπογράφει ὁ Πρωτοσύγκελλος ἡμῶν, ἐντολῆ ἡμετέρᾳ.

12. Ἡ συμπλήρωσις, τροποποίησις ἢ κατάργησις τοῦ παρόντος ἀπόκειται τῇ κυριάρχῳ ἡμῶν ἐξουσίᾳ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Φεβρουαρίου 1970.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
† Ο Ἀθηῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Νικόλαος, ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς προσφάτου ἀποφάσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ὅπως οἱ κληρικοὶ τῆς χορηγοῦν τὰ ἱερά Μυστήρια κατὰ περίπτωσιν καὶ εἰς τοὺς Καθολικοὺς, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς: «Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας εἶναι δεσμευμένον ἐκ μακροκαινῶν παραδόσεως, νὰ ἴσταται ἀκλινῆς ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ μόνον ἐπ' αὐτοῦ. Εἶναι δὲ περιέργον, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς διευρύνσεως τῆς κοινωνίας μετὰ τῶν Καθολικῶν ἐπὶ τοῦ Μυστηριακοῦ πεδίου δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν αἱ σαφεῖς διατάξεις τῶν ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὅποιοι ρητῶς ἀπαγορεύουν τοιαύτην ἐνέργειαν, χωρὶς τὴν ἀρμοδίαν ἔγκρισιν, ἥτις εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ εἶδει νὰ προέλθῃ ἀπὸ Οἰκουμενικῆν Σύνοδον. Διὰ τοῦτο εὐρίσκομεν εὐλόγον τὴν σχετικὴν διακηρυξίν καὶ τοὺς ἐνδοιασμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Τὸ ἄρτι ληφθὲν τεῦχος τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου 1970 δημοσιεύει τὴν ἀπόφασιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας περὶ χορηγήσεως τῶν ἱερῶν Μυστηρίων εἰς τοὺς Παλαιόπιστους καὶ τοὺς Καθολικοὺς. Τὸ κείμενον τῆς ἀποφάσεως ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς 16 Δεκεμβρίου 1969, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου, ἐξητάσθησαν διάφοροι περιπτώσεις, καθ' ἃς Παλαιόπιστοι καὶ Καθολικοὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν διὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἱερῶν Μυστηρίων».

Ἀπεφασίσθη ἐπεξηγηματικῶς νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι τοῦτο δὲν ἀπαγορεύεται εἰς ἃς περιπτώσεις Παλαιόπιστοι καὶ Καθολικοὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν διὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἱερῶν Μυστηρίων».

— Κατὰ τὴν ἰδίαν συνεδρίαν τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἀπεφασίσθη ἡ ἱδρύσις εἰς τὸ Κίεβον παρὰ τῷ Ἐξάρχῳ Οὐκρανίας ὑποκαταστήματος τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, τὸ ὅποιον θὰ τελεῖ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κιέβου καὶ Γκάλιτς.

— Ἡ ἱερά Σύνοδος, ἀκούσασα τὴν ἔκθεσιν τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Λενινγκράντ καὶ Νόβγκοροντ κ. Νικοδήμου περὶ τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον διεξαχθεισῶν θεολογικῶν συζητήσεων μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας Γερμανίας καὶ τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ θέματος «Τὸ βάπτισμα καὶ ἡ καινὴ ζωὴ ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰρήνῃ», ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν λόγω θεολογικῆς συζητήσεως, ἀποτελούσης συμβολὴν εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, καὶ ἀνεγνώρισεν ὡς ἐπιφελῆ τὴν συνέχισιν τῶν τοιούτων θεολογικῶν συζητήσεων.

— Ἐπίσης, ἡ ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε κατὰ τὴν ἰδίαν συνεδρίαν, ὅπως οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, καὶ δὴ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν «Πίστις καὶ Τάξις», ἀντιτάσσουν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας εἰς τὸν ζήτηλον ἐνίων ἀντιπροσώπων Ἐκκλησιῶν ὑπὲρ τῶν «συγχρόνων» ρευμάτων ἐν τῇ Θεολογίᾳ.

— Συνεστήθη τετραμελής Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τῆς προτάσεως τῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἀποστολῆς περὶ ἀνακηρύξεως ὡς ἀγίου τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Νικολάου, ὅστις εἰργάσθη ὡς ἱεραπόστολος εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ ἱεραρχία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐδημοσίευσεν διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν προσπαθειῶν ἐνίων Ἰνστιτούτων, ἐπιχορηγομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους, τὰ ὅποια μελετοῦν μεθόδους ἐκτρώσεως κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς συλλήψεως.

— Κατὰ πληροφορίας ἐξ ἐγκύρων πηγῶν, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία θὰ προβῇ προσεχῶς εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὡς διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἐκ Σιέννης καὶ τῆς Ἁγίας Θηρεσίας ἐξ Ἀβίλλης τῆς Ἰσπανίας. Μέχρι τοῦδε διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἀνεκηρύσσοντο μόνον ἄνδρες μὲ σπουδαίαν συγγραφικὴν παραγωγὴν.

— Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν τῆς Ὄσακα (Ἰαπωνία), τὸ Βατικανὸν ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν τὴν 16 Μαρτίου ἑ. ἔτους σειρὰν ἐκ πέντε γραμματοσήμων.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ὁ Καρδινάλιος τῶν Παρισίων κ. Μαρτὺ ἐπεσκέφθη τὸν Πριμᾶτον τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κ. Ρόμσεϋ. Οἱ δύο ἀνώτατοι ἐκκλησιαστικοὶ ἀξιωματοῦχοι ἔλαβον μέρος εἰς οἰκουμενικὰς ἀκολουθίας, προσευχηθέντες μετὰ τῶν πιστῶν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Κατὰ τὰς ἀνταλλαγείσας προσφωνήσεις ὑπεγράμμισθη, ὅτι ὁ Οἰκουμενισμὸς πρέπει νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν θεωρητικὴν σφαῖραν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ποιμαντικῆς καὶ εἰς ἔργα ἀδελφότητος μεταξύ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν.

— Τὸ ἐν Γενεύῃ Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ὠργάνωσαν τὴν 19 Μαρτίου ἑ. ἔτους παγκριστιανικὸν συμπόσιον περὶ τοῦ κοινῶ ἔορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Τοῦ συμποσίου μετέσχον καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετέσχεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιος μετὰ τοῦ ἀστρονόμου κ. Κατσῆ.

— Ὁ πρ. Γενικός Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κ. Visser't Hooft ἐδήλωσε προσφάτως εἰς Καναδᾶν, ὅτι ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ' ἔχει δίκαιον λέγων, ὅτι οἱ καιροὶ ἀκόμη δὲν εἶναι πρόσφοροι διὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ Π.Σ.Ε.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/69 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίῳ διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως ἐνὸς τακτικοῦ ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίων Ἀναργύρων Ἀμφιθέας Ν. Σμύρνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα τῆς ἀμέσως κατωτέρως κατηγορίας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 10ῃ Μαρτίου 1970.

Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 33 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2/69 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν θέσιν ἐφημερίου τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Ἁγίου Ἰωάννου Γέρακα Ἀττικῆς, 2) Ἁγίου Σπυριδωνοῦ Καματεροῦ Ἀττικῆς καὶ 3) Κοιμήσεως Θεοτόκου (περιοχῆς Ἁγ. Νικολάου) Ν. Λιοσίων Ἀττικῆς, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ ὀριζόμενα πιστοποιητικά πρὸς ἀνακήρυξιν των ὡς ἐφημερίων.

Ἐν Κηφισῷ τῆ 18ῃ Μαρτίου 1970.

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/69 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίῳ διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ὑπαρχουσῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἱ. Ν. Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Ἀσπρων Σπιτιῶν, 2) Ἱ. Ν. Ἁγ. Νικολάου Ἐλικῶνος, 3) Ἱ. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Εὐαγγελιστρίας, 4) Ἱ. Ν. Ἁγ. Νικολάου Κορωνείας, 5) Ἱ. Ν. Ἁγ. Δημητρίου Κουκούρων (Ἁγ. Ἀννης), 6) Ἱ. Ν. Ἁγ. Κων/νου καὶ Ἐλένης Μαζίου, 7) Ἱ. Ν. Ἁγ. Ἀνδρέου Κοινότητος Ἁγ. Ἀνδρέου, 8) Ἱ. Ν. Ἁγ. Γεωργίου Μαυρονερίου, 9) Ἱ. Ν. Ἁγ. Ἀθανασίου Προσηλίου, 10) Ἱ. Ν. Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Σωληναρίου, 11) Τιμίῳ Προδρόμου τῆς Κοινότητος Προδρόμου, 12) Ἱ. Ν. Προφήτου Ἡλίου Κάνστρου, 13) Ἱ. Ν. Ἁγ. Τριάδος Μελισσοχωρίου καὶ 14) Ἱ. Ν. Προφήτου Ἡλίου Δαυλείας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς ἐφημεριακὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῆ 5ῃ Μαρτίου 1970.

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/69 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίῳ διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ὑπαρχουσῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Λεβαδείας καὶ 2) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Λεβαδείας (β' θέσις), καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς Ἐφημεριακὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῆ 17ῃ Μαρτίου 1970.

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἰωαννίνων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33, 34, 35 καὶ 36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἀκολουθῶν ὀργανικῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἁγίου Δημητρίου Ἀνατολικῆς, 2) Ἁγίου Γεωργίου Ἄνω Μουσισωτίτσης, 3) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀνθρακίτου, 4) Ἁγίου Γεωργίου Βαβούσης, 5) Γεν. Θεοτόκου Βραδέτου, 6) Μετ. Σωτῆρος Βοτονοσίου, 7) Κοιμ. Θεοτόκου Γρεβενητίου, 8) Κοιμ. Θεοτόκου Γεωργάνου, 9) Κοιμ. Θεοτόκου Διλόφου, 10) Ἁγίου Μηνᾶ Δικόρφου, 11) Ἁγίου Νικολάου Δαφνοφύτου, 12) Ἁγίου Νικολάου Ἐλατοχωρίου, 13) Ἁγίου Νικολάου Ἡλιοχωρίου, 14) Ἁγίου Γεωργίου Θεριακῆσιου, 15) Ἁγίας Τριάδος Καβαλλαρίου καὶ Καρυῶν, 16) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Καλωτᾶς, 17) Κοιμήσεως Θεοτόκου Κάτω Βίτσης, 18) Παμ. Ταξιαρχῶν Ἄνω Βίτσης, 19) Κοιμήσεως Θεοτόκου Κουκουλίου, 20) Ἁγίας Παρασκευῆς Κοσμηρᾶς, 21) Ἁγίου Νικολάου Κουκλεσίου, 22) Κοιμήσεως Θεοτόκου Κουμαριάς, 23) Ἁγίου Γεωργίου Κοκκινόχωματος, 24) Ἁγίας Κυριακῆς Δοζιανῶν καὶ Διχονίου, 25) Παμ. Ταξιαρχῶ Λαϊστῆς, 26) Ἁγίου Γεωργίου Μανασῆ, 27) Ἁγίου Δημητρίου Μετσόβου, 28) Ἁγίου Ἀθανασίου Μουκοβίνης, 29) Ἁγ. Γεωργίου Μουζακαίων καὶ Κυπαρισσίας, 30) Ἁγίου Νικολάου Νίστορα καὶ Πατέρου, 31) Κοιμ. Θεοτόκου Νήσου, 32) Ἁγ. Παρασκευῆς Περιβλέπτου, 33) Ἁγίου Βλασίου Πετουσίου, 34) Ἁγ. Τριάδος Ραδοβιζίου, 35) Ἁγίων Ἀποστόλων Σκαμνελίου, 36) Ἁγίου Νικολάου Συρράκου, 37) Ἁγίου Γεωργίου Σελτσάνων, 38) Ἁγίου Δημητρίου Φραγγάδων, 39) Ἁγίου Νικολάου Φλαμπουραρίου, 40) Ἁγίας Τριάδος Φανερωμένης, 41) Ἁγίας Κυριακῆς Γρανιτοπούλας, 42) Ἁγίων Κων/νου καὶ Ἐλένης Λιθίνου, 43) Κοιμ. Θεοτόκου Μεσοβουνίου, 44) Ἁγ. Βλασίου Παπίγκου, 45) Ἁγ. Νικολάου Φωτεινοῦ, 46) Ἁγίας Παρασκευῆς Κερασέας, 47) Μετ. Σωτῆρος Μάζιας καὶ 48) Ἁγ. Παρασκευῆς Σιτσαίνων, καλοῦμεν τοὺς κεκτημένους τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦντας, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν ὡς ἄνω θέσεων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 5ῃ Μαρτίου 1970.

† Ὁ Ἰωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἐρὰ Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὸν Α.Ν. ὑπ' ἀριθ. 2200/1940, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Μιᾶς θέσεως ἐφημερίου τοῦ ἐν Πάτραις Ἱ. Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας, 2) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου Πατρῶν, 3) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Παντανάσσης Πατρῶν, 4) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Παρασκευῆς Πατρῶν, 6) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίων Ἀποστόλων Πατρῶν, 8) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Κάτω Ἀχαΐας, 9) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Βασιλείου Μαζαρακίου, 10) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίων Θεοδώρων Ξηροχωρίου, 11) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Κοιμ. Θεοτόκου Μπουῦμπα (Ἑλληνικόν), 12) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου Χιόνας, 13) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Προαστίου Πατρῶν, 14) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Βασιλείου Βραχνεΐων, 15) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Κων/νου Γρεβενοῦ, 16) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Φλώκα καὶ 17) μιᾶς θέσεως ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Κων/νου Ἀγιάς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων των.

Ἐν Πάτραις τῆ 17ῃ Μαρτίου 1970.

† Ὁ Πατρῶν ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἰωάννου Καρμίρη, Zur dogmatischen Konstitution über die Kirche. Sonderdruck aus «Stimmen der Orthodoxie» zu Grundfragen des II. Vatikanums. Herder, Wien 1969, σ. 39

Ἀρχιμ. Καλλινίκου Ι. Καρούσου, Φάρσι ἀκτινοβόλοι. Ἐκδόσεις «Η ΧΡΥΣΟΠΗΓΗ». Ἀθήναι 1970, σελ. 132.

Τοῦ αὐτοῦ, Τύποι ἀνθρώπων. Ἐκδόσεις «Η ΧΡΥΣΟΠΗΓΗ». Ἀθήναι 1970, σελ. 114.

Ἀρχιμ. Εὐσεβίου Στεργίου Βίττη, Ἡ ἐν Uppsala Ἐρμηνευτικὴ Σχολὴ τῆς Κ.Δ. κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταπενταετίαν (1930-1965). Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας». Ἀθήναι 1968, σελ. 101.

Ἰωάννου Σπ. Καρσομενάκη, θεολόγου-Δρος Φιλοσοφίας καὶ Ἀντωνίου Κόμπου, ἀρχιμανδρίτου - Δρος Θεολογίας, Ἐγχειρίδιον Δογματικῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατάλληλον διὰ τοὺς ἱεροσπουδαστάς καὶ τοὺς φοιτητάς τῆς Θεολογίας. Θεσσαλονίκη 1970, σελ. 435.

Κ. Τριανταφύλλου, Κωνσταντίνος Μπογδάνος Πατρεὺς ἐν Βενετία. Ἐθνικὸς εὐεργέτης. Βενετία 1967. Ἀνάτυπον ἀπὸ τὰ «Θησαυρίσματα», σελ. 190-213.

Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ ἐξαρχικά δίκαια τοῦ Μητροπολίτου Πατρῶν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης τὸ 1881. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Γ' τόμου τοῦ Β' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου. Ἀθήναι 1968, σελ. 250-255.

Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος ΛΣΤ', Ἀθήναι 1968, σελ. 497.

Προσεχῶς θὰ δώσωμεν τὰ περιεχόμενα τοῦ τόμου.

Κ.Γ.Μ.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἰωαννῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικῶς : Δραχμαὶ 100 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικῶς : Δολλάρια 4 ἑτησίως.

Τμῆ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Περὶ θείας γνώσεως.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Μητροπολίτου Μυτιλήνης Ἰακώβου, Τὸ ταξιδίον μου εἰς τὴν Ρουμανίαν.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ θεανθρωπίνη φύσις τῆς Ἐκκλησίας.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρῦξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Νέα βιβλία.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλέφ. 710.734.